Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение «Верхнекондратинская основная общеобразовательная школа» Чистопольского муниципального района Республики Татарстан	Татарстан Республикасы Чистай муниципаль районыныц «Югары Кондрата топ гомуми белем биру мэктэбе» муниципаль бюджет гомуми белем биру учреждениесе

П Р И К А З **Б О Е Р Ы К**

« 19 » октября 2017 года **№ 211**

«О внесении изменений в образовательные программы»

В целях приведения в соответствие с законодательством Российской Федерации в сфере образования (ч.7 ст. 12 № 273 - ФЗ «Об образовании в РФ») в плане разработки и реализации общеобразовательных программ, на основании решения педагогического совета №3 от 19.10.2017 г.
ПРИКАЗЫВАЮ:

1. Внести изменения в основную образовательную программу начального общего образования МБОУ «Верхнекондратинская ООШ» на 2015-2019 гг.:

1.1. Пункт 1.1.4 изложить в следующей редакции:

Родной язык (татарский):

1) воспитание ценностного отношения к родному языку как хранителю культуры, включение в культурно-языковое поле своего народа, формирование первоначальных представлений о единстве и многообразии языкового и культурного пространства России, о языке как основе национального самосознания;

2) обогащение активного и потенциального словарного запаса, развитие у обучающихся культуры владения родным языком в соответствии с нормами устной и письменной речи, правилами речевого этикета;

3) формирование первоначальных научных знаний о родном языке как системе и как развивающемся явлении, о его уровнях и единицах, о закономерностях его функционирования, освоение основных единиц и грамматических категорий родного языка, формирование позитивного отношения к правильной устной и письменной родной речи как показателям общей культуры и гражданской позиции человека;

4) овладение первоначальными умениями ориентироваться в целях, задачах, средствах и условиях общения, формирование базовых навыков выбора адекватных языковых средств для успешного решения коммуникативных задач;

5) овладение учебными действиями с языковыми единицами и умение использовать знания для решения познавательных, практических и коммуникативных задач.

1.2. Пункт 1.1.5 изложить в следующей редакции:

Литературное чтение на родном языке:

1) понимание родной литературы как одной из основных национально-культурных ценностей народа, как особого способа познания жизни, как явления национальной и мировой культуры, средства сохранения и передачи нравственных ценностей и традиций;

2) осознание значимости чтения на родном языке для личного развития; формирование представлений о мире, национальной истории и культуре, первоначальных этических представлений, понятий о добре и зле, нравственности; формирование потребности в систематическом чтении на родном языке как средстве познания себя и мира; обеспечение культурной самоидентификации;

3) использование разных видов чтения (ознакомительное, изучающее, выборочное, поисковое); умение осознанно воспринимать и оценивать содержание и специфику различных текстов, участвовать в их обсуждении, давать и обосновывать нравственную оценку поступков героев;

4) достижение необходимого для продолжения образования уровня читательской компетентности, общего речевого развития, то есть овладение техникой чтения вслух и про себя, элементарными приемами интерпретации, анализа и преобразования художественных, научно-популярных и учебных текстов с использованием элементарных литературоведческих понятий;
5) осознание коммуникативно-эстетических возможностей родного языка на основе изучения выдающихся произведений культуры своего народа, умение самостоятельно выбирать интересующую литературу; пользоваться справочными источниками для понимания и получения дополнительной информации.

1.3. Содержание пунктов 2.2.2.3 и 2.2.2.4 объединить в один пункт 2.2.2.3. Родной язык и литературное чтение на родном языке (татарский).

1.4. Пункту 2.2.2.4 изложить в следующей редакции:

2.2.2.4. «Родной язык и литературное чтение на родном языке (татарский)»

Родной язык (татарский).

УКЫТУНЫҢ ГОМУМИ, ШӘХСИ, МЕТАПРЕДМЕТ НӘТИҖӘЛӘРЕ
1 сыйныф

Төп гомуми белем бирү мәктәбендә телне гамәли үзләштерү нәтиҗәсендә укучыларда татар теленең күп мәдәниятле дөньядагы роле һәм мөһимлеге турында күзаллаулар формалаша. Татар мәдәниятенең укучылар өчен булган катламы белән танышу башка мәдәнияткә карата ихтирам хисе уята, ягъни укучыларга үз мәдәниятләрен дә тирәнрәк аңларга мөмкинлек бирә, аларда ватанпәрвәрлек хисе уята.
Төп гомуми белем бирү баскычында татар теленә өйрәтүнең программада күрсәтелгән күләмдә **гомуми нәтиҗәләре** түбәндәгеләрдән гыйбарәт:
-Укучыларның коммуникатив компетенциясен(аралашу осталыгын) үстерү, ягъни татар телендә сөйләшүчеләр белән телдән яки язмача аралашу күнекмәләре булдыру;
- “Татар теле һәм әдәбияты” предметына карата уңай мотивация һәм тотрыклы кызыксыну булдыру һәм шулар нигезендә белем алуның алдагы баскычларында татар телен уңышлы үзләштергә шартлар тудыру.

- 1 нче сыйныфта язуга өйрәтүнең төп максаты – татар әлифбасы хәрефләрен, программага кергән сүзләне дөрес язарга өйрәнү;

- иптәшеңә яки әниеңә записка язу, төрле бәйрәмнәр белән котлау, уенга чакыру язу, үзең турында кечкенә белешмә яза белү күнекмәләрен булдыру;

дөрес күчереп язу күнекмәләрен формалаштыру
Укытуның шәхси нәтиҗәләре
Төп гомуми белем бирү баскычын тәгәлләгәндә, укучының үзенә һәм үзенең әйләнә-тирәсендәге кешеләргә, тормыштагы яшәеш проблемаларына карата түбәндәге шәхси кыйммәтләре формалашкан булуы күзаллана:
– шәхесара һәм мәдәният ара аралашуда татар теленә карата ихтирамлы караш булдыру һәм аны яхшы өйрәнү теләге тудыру;
– “гаилә”, “туган ил”, “мәрхәмәтлелек”,төшенчәләрен кабул итү, “башкаларга карата түземлелек, кайгыртучанлык”, кебек хисләр формалашу.

Укытуның метапредмет нәтиҗәләре
Төп белем бирү баскычындататар теле һәм әдәбиятын укыту, танып белү чарасы буларак, укучыларның фикер йөртү, интеллектуаль һәм иҗади сәләтләрен үстерүгә, шулай ук, реаль тормышта туган проблемаларны хәл итү өчен кирәк булган универсаль уку гамәлләрен (***танып белү, регулятив, коммуникатив)***формалаштыруга хезмәт итә.
Укучыларда мәгълүмати җәмгыятьтә яшәү һәм эшләү өчен кирәкле күнекмәләр үстерелә. Укучылар текст, күрмә-график рәсемнәр, хәрәкәтле яисә хәрәкәтсез сурәтләр, ягъни төрле коммуникацион технологияләр аша тапшырыла торган мәгълүмати объектлар белән эшләү тәҗрибәсе ала; презентацион материаллар әзерләп, зур булмаган аудитория алдында чыгыш ясарга өйрән*ә; у*кучыларда, компьютер

яисә ИКТ нең башка чаралары белән эш иткәндә, сәламәтлеккә зыян китерми торган эш алымнарын куллана алу күнекмәләре формалаша.

Танып белү нәтиҗәләре:

- фикерләүне үстерү белән бәйле психик функцияләр: логик фикерләү, фикерле белү;
- объектларны чагыштыру, классификацияләү өчен уртак билгеләрне билгеләү;
- тиешле мәгълүматны табу өчен, белешмәләр, сүзлекләр, электрон ресурслар куллану.

***Регулятив нәтиҗәләр*:**

- уку хезмәтендә үзеңә максат куя белү;
- дәрескә кирәкле уку-язу әсбапларын әзерли һәм алар белән дөрес эш итә белү;

1 нче сыйныф укучыларның өйрәнәчәк:

- уку мәсьәләсен кабул итәргә һәм сакларга;

-укытучы, дуслар , ата-ана һәм башка кешеләрнең бәяләрен һәм тәкъдимнәрен кабул итәргә;

-нәтиҗәләр буенча йомгакларга һәм адымлы контрольне гамәлгә ашырырга;

-уй-фикерне сөйләм һәм язма формада төзергә;

-уку мәсьәләләрен чишүдә ысулларны төрлелегенә ориентлашырга;

- әдәби һәм танып белү текстларын аңлап кабул итү нигезләренә, төрле төрдәге хәбәрләрдән төп мәгълүмәтне аерып алырга;

- сорау формалаштырырга;

-үз гамәлләреңне көйләү өчен сөйләмне кулланырга;

- төрле коммуникатив мәсьәләләр чишү өчен сөйләм чаралары кулланырга,монологик сөйләм төзергә, сөйләмнең диалог формасын үзләштерергә өйрәнәчәк;

- иҗади эшләргә өйрәтү: хикәя һәм әкиятләрне дәвам иттерү.

Укучылар өйрәнергә мөмкинлек алачак:

-мөстәкыйль рәвештә яңа уку мәсьәләләрен куярга;

-укытучы тарафыннан билгеләнгән эш- гамәл ориентирларын мөстәкыйль рәвештә яңа уку материалында исәпкә алырга;

-уку хезмәттәшлегендә танып белү инициативасы күрсәтергә;

-китапханә ресурслары һәм Интернетны кулланып, мәгьлүмәт эзләргә;

-уй-фикерне сөйләм һәм язма формада аңлап һәм иркле төзергә;

- төрле фикерләрне, кызыксынуларны исәпкә алырга һәм үз позицияңне нигезләргә;

- үз эшчәнлегеңне һәм партнерың белән хезмәттәшлекне оештыру өчен кирәкле сораулар бирергә;

Әйдәгез танышабыз! (10 сәг.)

Танышу. Бер-береңнең исемен сорау, яшәү урынын әйтү. 1дән 10га кадәр саннар.

Әңгәмәдәшең белән контакт урнаштыра, хәлен сорый белү. Әңгәмәдәшеңнең яшәү урынын сорый һәм үзеңнең кайда яшәвең турында хәбәр итә белү.

Бер-береңнең яшен, ничәнче сыйныфта укуын сорый, җавап бирә белү. Бергә уйнарга чакыра белү.

Урман дусларыбыз (4 сәг.) Кыргый хайваннар, аларның исемнәре, яшәү урыннары. Аларны сурәтләү. Кыргый хайваннарның исемнәрен атый, санын әйтә белү. Кыргый хайваннарның кайда яшәгәнен әйтә, аларны сурәтли белү.

Спорт бәйрәме (4 сәг.) . Кош,йөгерә,сикерә,йөзә,оча,нишли?Алар,бас,утыр,гафу ит(егез),ярый,тиз,әкрен,көчле,җиңел,авыр,көлә, ярыш,ярыша,җиңә,җиңүче сүзләрен әйтә белү.

Мәктәптә (3 сәг.)

Уку-язу әсбаплары. Уку-язу әсбапларының саны, төсе, барлыгы, юклыгы. Мәктәптә уку хезмәте. Мин ничек укыйм?

Уку-язу әсбапларының исемнәрен әйтә, үзеңә сорап ала, иптәшеңә тәкъдим итә, кирәклеген, санын әйтә белү. Мәктәптәге уку хезмәтен атый, үзеңнең, иптәшеңнең ничек укуын әйтә белү. Предметларның урынын әйтә белү (китап өстәлдә)

Йорт хайваннары һәм кошлары (7 сәг.)

Йорт хайваннары һәм кошлары, аларның исемнәре, яшәү урыннары. Аларны сурәтләү.

Йорт хайваннарының һәм кошларының исемнәрен әйтә, саный, яшәү урынын әйтә белү

Бакчада (5сәг.)

Яшелчә исемнәре, саны, аларның төсе, тәме. Җиләк-җимешләр, саны, аларның төсе, тәме.

Яшелчә һәм җиләк-җимеш исемнәрен, санын, аларның төсен, тәмен әйтә, аларны сорап ала белү. Бакчада нәрсә үскәнен, нинди эшләр эшләгәнеңне әйтә белү.
Нәрсә яратканыңны, яратмаганыңны әйтә, сорый белү. Хезмәтенә карап, геройга бәя бирә белү.
Кыш җитте (5 сәг.)
Кыш билгеләре. Кышкы уеннар. Яңа ел бәйрәме.
Кыш билгеләрен әйтә, сорый, һава торышын тасвирлый белү. Яңа ел бәйрәме турында сөйли белү. Бәйрәмгә барганыңны, бәйрәмнең кайда булганын әйтә белү. Кышкы уен төрләрен әйтә, уенга чакыра белү. Чана, чаңгы, тимераякларның барлыгын, юклыгын, нәрсә белән шуганыңны әйтә белү.
Сәламәт бул (4сәг.)
Тән әгъзаларының исемнәре. Табиптә. Шәхси гигиена предметлары.
Тән әгъзаларының исемнәрен атый, кайсы җирең авыртканын сорый, әйтә белү. Сәламәт булу өчен, киңәшләр бирә белү. Авыру кешенең хәлен сорау, аңа дару, чәй тәкъдим итә белү. Шәхси гигиена предметларының исемнәрен, аларның барлыгын, юклыгын, кирәклеген әйтә, аларны сорап ала белү.
Безнең гаилә (3сәг.)
Гаилә әгъзалары. Без гаиләдә нишлибез? 8нче Март – әниләр бәйрәме.
Гаилә әгъзаларының исемнәрен атый, үз гаиләң турында сөйли белү, иптәшеңнең гаиләсе турында сорый белү.
Яз
Язгы көн.
Язгы көнне сурәтләп сөйли белү. Яз фасылының ошаганын, ошамаганын әйтә белү. Бәйрәм белән котлый, кемгә бүләк бирүне әйтә белү.
Татар халык ашлары (6сәг.)
Татар халык ашлары. Кунакта.
Табын янында. Туган көн.
Татар халык ашларының исемнәрен, ризыкларның тәмле булуын, нинди ризыклар яратканыңны, нинди ризык кирәк икәнен, нәрсә белән чәй эчкәнеңне әйтә белү. Кунакларны каршы ала, аларны табынга чакыра белү. Туган көн турында сөйли, туган көн белән котлый белү.
Кибеттә (7сәг.)
Ашамлыклар. Ашамлыклар кибетендә. Савыт-сабалар. Савыт-саба кибетендә. Киемнәр. Киемнәр кибетендә.
Ашамлыклар исемнәрен,нәрсә ашаганыңны, эчкәнеңне әйтә, кибеттә сатып ала белү. Савыт-саба исемнәрен дөрес әйтә белү. Киемнәрнең исемен, төсен, нинди кием кигәнеңне әйтә белү.
Без шәһәрдә яшибез (6сәг.)
Шәһәрдә. Безнең шәһәр. Мин транспортта барам.
Нинди республикада яшәгәнеңне, Татарстан шәһәрләре исемнәрен әйтә белү. Нинди транспортта барганыңны әйтә белү.
Җәй җитә (4 сәг.)
Күңелле җәй. Җәйге ял. Без Сабантуйга барабыз.
Җәй билгеләрен әйтә белү. Дусларны Сабантуй бәйрәменә чакыра, бәйрәмдә нишләгәнеңне әйтә белү.

- 1 нче сыйныфта язуга өйрәтүнең төп максаты – татар әлифбасы хәрефләрен, программага кергән сүзләне дөрес язарга өйрәнү;

- иптәшеңә яки әниеңә записка язу, төрле бәйрәмнәр белән котлау, уенга чакыру язу, үзең турында кечкенә белешмә яза белү күнекмәләрен булдыру;

- дөрес күчереп язу күнекмәләрен формалаштыру.

2 сыйныф
Гомумибелеембирүмаксаты.
Татарстан Республикасы ,билингвальшәхестәрбияләү.
Рус теллебалаларга татар теле укытумаксатыкүпкырлы,һәмултаныпбелү,үстерү, тәрбия, белеембирүкебекберничәаспекттан тора.

УКЫТУНЫҢ ПЛАНЛАШТЫРЫЛГАН НӘТИҖӘЛӘРЕ

“Татар теле ” предметы буенча 2 нче сыйныф программасын үзләштерүнең **шәхси нәтиҗәләре**:
– татар теленең дәүләт теле буларак ролен аңлау;

– шәхесара һәм мәдәниара аралашуда татар телен куллануга уңай караш булдыру;
– татар теленә карата ихтирамлы караш булдыру һәм аны яхшы өйрәнү теләге формалаштыру.
--Әхлакый кагыйдәләрдә ориентлашу, аларны үтәүнең мәҗбүрилеген аңлау.
Татар теленә өйрәтүнең **метапредмет (***регулятив, коммуникатив, танып-белү)* **нәтиҗәләре**:
-укытучының күрсәтмәләрен аңлап үти белү;
-эш тәртибен аңлап, уку эшчәнлеген оештыра белү;
-дәрескә кирәкле уку-язу әсбапларын әзерли белү, алар белән дөрес эш итә белү;
-дәрестә эш урынын мөстәкыйль әзерли белү һәм тәртиптә тоту күнекмәләрен үстерү;
-әңгәмәдәшең белән аралаша белү күнекмәләрен формалаштыру;
-парларда һәм күмәк эшли белү;
-әңгәмәдәшең белән контактны башлый, дәвам итә, тәмамлый белү;
-үрнәк буенча эшли белү;
-аерым темаларга караган сорауларга җавап бирә белү;
-рәсем буенча җөмләләр, сораулар төзи белү;
-аңлап укый белү;
- чагыштырып нәтиҗә ясый белү күнекмәләрен формалаштыру
Татар теленә өйрәтүнең **предмет нәтиҗәләре**.

I Сөйләшү.

Диалогик сөйләм.
2 нче сыйныфта дәрес вакытының 70-80% ын сөйләшергә өйрәтү ала. Сөйләм эшчәнлегенең бу төре буенча укучыларга өйрәтүнең бурычлары түбәндәгеләр :
– сайланган эчтәлек аша әңгәмәдәшең белән контакт урнаштыра, сорау куя, җавап бирә, кире кага, раслый белү;
– дәреслектә бирелгән үрнәк диалогларны сәнгатьле итеп уку, сөйләү һәм охшаш диалоглар төзү, программада күрсәтелгән коммуникатив максатлар буенча әңгәмәдә катнаша алу.
Монологик сөйләм:
– җанлы һәм җансыз предметларны, рәсем, картина эчтәлеген сурәтләп сөйли белү;
– өйрәнелгәнтемаларбуенчакечкенә информация бирәбелү.

II Ишетеп аңлау (аудирование).

Аралашу өчен, төп шартларның берсе – әңгәмәдәшләрнең бер-берсенең сөйләмен аңлавы. 2 нче сыйныфта ишетеп аңларга өйрәтүнең бурычлары түбәндәгеләр:
– нормаль темп белән әйтелгәннең ишетү аша мәгънәсен аңларга, аңлаган турында фикер йөртергә, аралашуда кулана белергә өйрәтү;
– сүзләрне, сүзтезмәләрне, җөмләләрне, грамматик формаларны бер-берсеннән ишетү аша аерырга өйрәтү;
– ишетү хәтеренең күләмен үстерү.

III Уку.

– Татар әлифбасына гына хас хәрефләрне дөрес уку, авазларны дөрес әйтә белү.
– Транскрипция билгеләрен укый һәм куллана белү күнекмәләрен формалаштыру.

– Интерференция күренешеннән котылу өчен, рус теленнән кергән сүзләрдә һәм татар теленең үз сүзләрендә бер үк хәрефнең төрле авазлар белдерүен аңлап аера белү. Мәсәлән: *алма – автобус; кош – помидор* һ.б.
– Сәнгатьле дөрес уку күнекмәләре формалаштыру.
– Уку техникасын үстерүгә ярдәм итә торган рифмовкалар, җырлар, рифмалаштырылган экиятләр өйрәнү.

Язу.

– 2 нче сыйныфта язуга өйрәтүнең төп максаты – татар әлифбасы хәрефләрен, программага кергән сүзләрне дөрес язарга өйрәнү.
– Иптәшеңә яки әниеңә записка язу, төрле бәйрәмнәр белән котлау, уенга чакыру язу, үзең турында кечкенә белешмә яза белү күнекмәләрен булдыру.
-Дөрес күчереп язу күнекмәләрен формалаштыру

№	Бүлекләр, темалар	Сәгать саны	Темага караган төп төшенчәләр
1	Без мәктәпкә барабыз	34	“Мәктәп” темасына бәйле сүзләрне һәм җөмләләрне искә төшереп, диалогик сөйләм оештыру күнекмәләрен активлаштыру. Бирелгән сүзләрдән, сүзтезмәләр һәм җөмләләр төзеп әйтү һәм язу. Тәкъдим ителгән җөмләләрне дөрес итеп күчереп язу. Алардагы *кем? нәрсә?* сорауларына җавап бирә торган сүзләрне табып әйтү. *Кая? кайда? кайдан?* сорауларына җавап биреп, әйбернең (кешенең) урыны

			турында хәбәр итү. Авазларны дөрес әйтү күнекмәләрен булдыру. Сингармонизм законы. Хәзерге заман хикәя фигыльләрне төрле затларда дөрес куллануга ирешү. –мы/ - ме кисәкчәле сүзләрне дөрес язарга күнектерү. Транскрипция төшенчәсен аңлату; сүзнең тамырын табу; фигыльнең заман формалары белән танышу.
2	Көзге уңыш.	7	“Ел фасыллары” темасы буенча өйрәнелгән сүзләрне искә төшерү һәм, аларны кулланып, аралашуга күнектерү. Аерым рәсемнәр яки әйберләрне сурәтләп биргәндә, исем, сыйфат, фигыльләрне дөрес куллану. *Нинди?* соравына җавап биреп, әйбернең билгесен белдерү. Укучыларның монологик сөйләм күнекмәләрен үстерү. Чөнки теркәгече белән таныштыру
3	Мин чисталык яратам.	13	Сүзнең нигезе һәм кушымчасы. Өйрәнелгән сүзләрне һәм җөмлә калыпларын монологик сөйләмдә куллануга ирешү. *Сәгать ничә?* кебек калыпны гамәли үзләштерү. Микъдар саннарын кабатлау һәм 20гә кадәр санарга өйрәтү. Үткән заман хикәя фигыль белән таныштыру. Кеше әгъзаларын белдерә торган сүзләрне кабатлау. Алмашлыкларның килеш белән төрләнүен гамәли үзләштерү. *Кемгә? нәрсәгә?* Сораулары һәм аңа җавап. Диалогик һәм монологик сөйләмне үстерү. Исемнең күплек саны.
4	Кыш.	8	“Ел фасыллары” темасы буенча өйрәнелгән сүзләрне искә төшерү һәм, аларны кулланып, аралашуга күнектерү. Аерым рәсемнәр яки әйберләрне сурәтләп биргәндә, исем, сыйфат, фигыльләрне дөрес куллану. *Нинди?* соравына җавап биреп, әйбернең билгесен белдерү. Укучыларның монологик сөйләм күнекмәләрен үстерү. Исемнәрнең күплек санын искә төшерү. Исемнәрнең тартым белән төрләнеше. Үткән заман хикәя фигыльне сөйләмдә куллану.
5	Безнең гаилә.	2	Гаилә кешеләре турында хәбәр итү. Гаилә кешеләренең һөнәре, белгечлеге турында хәбәр итү. Өйрәнелгән җөмлә калыпларын һәм сүзләрне сөйләмдә куллану. Исемнең төшем килеше белән төрләнеше. Исемнең күплек саны. Алмашлыкларның төрләнеше. Үткән заман хикәя фигыльнең юклык формасы.
6	Яз.	6	“Ел фасыллары” темасы буенча өйрәнелгән сүзләрне искә төшерү һәм, аларны кулланып, аралашуга күнектерү. Аерым рәсемнәр яки әйберләрне сурәтләп биргәндә, исем, сыйфат, фигыльләрне дөрес куллану. *Нинди?* соравына җавап биреп, әйбернең билгесен белдерү. Укучыларның монологик сөйләм күнекмәләрен үстерү. Исемнәрнең күплек санын искә төшерү. Исемнәрнең тартым белән төрләнеше. Үткән заман хикәя фигыльне сөйләмдә куллану.

Программаның эчтәлеге

3 нче сыйныф укучыларның әзерлек дәрәҗәсенә таләпләр:

1. Татар теленең фонетик үзенчәлекләрен, татар теленә хас булган фонемаларның дөрес әйтелешен гамәли үзләштерү.
2. Татар телендә сүз басымын дөрес куя белү.
3. Актив үзләштерелгән лексик берәмлекләрне дөрес язу.
4. Алынма сүзләрне, антоним, синонимнарны, омонимнарны сөйләмдә урынлы куллану.
5. Өйрәнелгән грамматик, лексик материаллар нигезендә мөстәкыйль рәвештә күнегүләр эшли белү.
6. Язмача эшләрне грамоталы башкара белү.
7. Җөмлә төзи белү күнекмәләрен ныгыту.

УКЫТУНЫҢ ГОМУМИ, ШӘХСИ, МЕТАПРЕДМЕТ НӘТИҖӘЛӘРЕ

Башлангыч белем бирү мәктәбендә телне гамәли үзләштерү нәтиҗәсендә укучыларда татар теленең күп мәдәниятле дөньядагы роле һәм мөһимлеге турында күзаллаулар формалаша. Татар мәдәниятенең укучылар өчен булган катламы белән танышу башка мәдәнияткә карата ихтирам хисе уята, ягъни укучыларга үз мәдәниятләрен дә тирәнрәк аңларга мөмкинлек бирә, аларда ватанпәрвәрлек хисе уята.

Башлангыч белем бирү баскычында татар теленә өйрәтүнең программада күрсәтелгән күләмдә **гомуми нәтиҗәләре** түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

-Укучыларның коммуникатив компетенциясен(аралашу осталыгын) үстерү, ягъни татар телендә сөйләшүчеләр белән телдән яки язмача аралашу күнекмәләре булдыру;

- “Татар теле һәм әдәбияты” предметына карата уңай мотивация һәм тотрыклы кызыксыну булдыру һәм шулар нигезендә белем алуның алдагы баскычларында татар телен уңышлы үзләштергә шартлар тудыру.

Укытуның шәхси нәтиҗәләре

Башлангыч белем бирү баскычын тәгалләгәндә, укучының үзенә һәм үзенең әйләнә-тирәсендәге кешеләргә, тормыштагы яшәеш проблемаларына карата түбәндәге шәхси кыйммәтләре формалашкан булуы күзаллана:

шәхесара һәм мәдәният ара аралашуда татар теленә карата ихтирамлы караш булдыру һәм аны яхшы өйрәнү теләге тудыру;
“гаилә”, “туган ил”, “мәрхәмәтлелек”,төшенчәләрен кабул итү, “башкаларга карата түземлелек, кайгыртучанлык”, кебек хисләр формалашу.

Укытуның метапредмет нәтиҗәләре

Башлангыч бирү баскычындататар теле һәм әдәбиятын укыту, танып белү чарасы буларак, укучыларның фикер йөртү, интеллектуаль һәм иҗади сәләтләрен үстерүгә, шулай ук, реаль тормышта туган проблемаларны хәл итү өчен кирәк булган универсаль уку гамәлләрен (*танып белү, регулятив, коммуникатив)*формалаштыруга хезмәт итә.

Укучыларда мәгълүмати җәмгыятьтә яшәү һәм эшләү өчен кирәкле күнекмәләр үстерелә. Укучылар текст, күрмә-график рәсемнәр, хәрәкәтле яисә хәрәкәтсез сурәтләр, ягъни төрле коммуникацион технологияләр аша тапшырыла торган мәгълүмати объектлар белән эшләү тәҗрибәсе ала; презентацион материаллар әзерләп, зур булмаган аудитория алдында чыгыш ясарга өйрән*ә; у*кучыларда, компьютер яисә ИКТ нең башка чаралары белән эш иткәндә, сәламәтлеккә зыян китерми торган эш алымнарын куллана алу күнекмәләре формалаша.

Танып белү нәтиҗәләре:

фикерләүне үстерү белән бәйле психик функцияләр: логик фикерләү, фикерли белү;
объектларны чагыштыру, классификацияләү өчен уртак билгеләрне билгеләү;
тиешле мәгълүматны табу өчен, белешмәләр, сүзлекләр, электрон ресурслар куллану.

Регулятив нәтиҗәләр:

уку хезмәтендә үзеңә максат куя белү;
дәрескә кирәкле уку-язу әсбапларын әзерли һәм алар белән дөрес эш итә белү;

Укучылар өйрәнергә мөмкинлек алачак:

- сайланган эчтәлек аша әңгәмәдәшең белән контакт урнаштыра, сорау куя, җавап бирә, кире кага, раслый белү;
- сүзләрне, сүзтезмәләрне, җөмләләрне, грамматик формаларны бер-берсеннән ишетү аша аерырга өйрәтү;
- дөрес күчереп язу күнекмәләрен формалаштыру;
- бәйрәмнәр белән котлау язу. хәреф-аваз системасын аера, татар теленә хас булган авазларны дөрес әйтеп укый белү;

Яңа уку елы башлана

Яңаукуелы башлана. Уку-язу әсбаплары. Яңа уку елына әзерлек. Минем эш урыным. Без дәрестә. Без контроль эш эшлибез.

Туган як табигате

Нәрсә ул табигать? Һава торышы. Дару үләннәре. Кошлар - безнең дусларыбыз. Минем канатлы дустым.

Хайваннар дөньясында

Йорт һәм кыргый хайваннар. Кыргый хайваннар турында кыскача мәгълүмат.

Кышкы уеннар.

Кышкы табигать. Кышкыуеннар. Кар бабай ясау. Яңа ел бәйрәменә барабыз.

Минем дусларым

Минем дустым. Дуслар арасындагы мөнәсәбәтләр.Чын дуслык.

Дүрт аяклы дусларыбыз

Дүрт аяклы дусларыбызның кыяфәтләре, гадәтләре. Дүрт аяклы дусларыбызга карата мөнәсәбәт.

Язгы бәйрәмнәр

Язгы табигать. 8 Март – әниләр бәйрәме. Мин әнигә булышам. Карга боткасы

Минем туган илем

Татарстанныңдәүләтсимволлары. Татарстанда яшәүче милләтләр. Без Казанга барабыз. Татарстан шәһәрләре.

Чәчәкле җәй, ямьле җәй

Җәйге табигать. Җәйге ял. Җиләккә бару.

Фән темаларының эчтәлеге

1. Фигыль (Яңа уку елы котлы булсын!)

Кем? кемне? кемгә? сораулары һәм аларга җавап. *-мы/-ме* сорау кисәкчәсе. *Мин, син, ул* зат алмашлыгының юнәлеш килеш формасы. Исемнең күплек сан кушымчасы. *Мин, син, ул* зат алмашлыгының юнәлеш килеш формасы. Исемнең күплек сан кушымчасы. Исем сүз төркеме. Исемнәрнең I зат берлек санда тартым белән төрләнүе. Фигыльнең башлангыч формасы. Хәзерге заман, үткән заман хикәя фигыльнең төрләнеше. Без диктант язабыз. Хәзерге заман хикәя фигыльнең юклык формасы. *Чөнки, ләкин* теркәгечләре. Сингармонизм законы. Хәзерге заман хикәя фигыльнең берлек санда юклык формасында зат-сан белән төрләнеше. Без китапханәгә йөрибез. *Янында* бәйлек сүзе.

Хәзерге заман хикәя фигыльнең күплек санда юклык формасында зат-сан белән төрләнеше. *Саный* сүзенең зат-сан белән төрләнеше. Дистә саннары.

2. Сан (Көндәлек режим.)

Сәгать ничә? Сәгать ничәдә? Хәзерге заман хикәя фигыльнең I, II зат формасы. Үткән заман хикәя фигыльнең I, II зат формасы. Үткән заман хикәя фигыльнең I, II зат формасы. «Көндәлек режим» темасын кабатлау.

3. Алмашлык (Ашханәдә.)

Без ашханәдә ашыйбыз. Минем яраткан ашларым. Исемнең төшем килеше. Боерык фигыль формасы. *Янында* бәйлек сүзенең юнәлеш, урын-вакыт, чыгыш килешендә төрләнүе. Исемнәрнең юнәлеш, урын-вакыт, чыгыш килешендә төрләнүе. *Уйный башладым* төзелмәсе. Нәрсә ашыйбыз, нәрсә эчәбез? Без табын әзерлибез.

4. Исем (Без эти-әниләргә булышабыз.)

Исемнәрдә III зат тартым кушымчасы. Тәртип саннары. *-чы/-че* сүз ясагыч кушымчасы. *Ни өчен?* соравы. Без бер-беребезне мактыйбыз. *Үз* алмашлыгының тартым белән төрләнеше. Образга бәя бирү. Әни табын әзерли. Без табын әзерлибез. Без өйдә булышчылар. *Алдында, артында, янында, каршында, өстендә, астында* бәйлек сүзләре. .

5. Исем (Туган якка кыш килде.)

Җ.Тәрҗеманның «Яшел чыршы» шигырендәге ЛГМ. Куян булып киенә төзелмәсе. Без Чыршы бәйрәмендә. Сыйфат сүз төркеме. Һава торышы. *Кая? кайда?кайдан?* сораулары. «Тауда» хикәясендәге ЛГМ. «Дуслар» хикәясендәге ЛГМ. Без хикәя язабыз. Исемнәрнең тартым белән төрләнеше. Үткән заман хикәя фигыльнең юклык формасы.

6. Сыйфат (Без шәһәрдә (авылда) яшибез.)

Татарстан - минем туган ягым. Татарстан шәһәрләре. Без нинди йортта яшибез? Без транспортта барабыз. Сыйфатның чагыштыру дәрәҗәсе. *Һәр, барлык* билгеләү алмашлыклары.

7. Исем (Әдәпле булыйк!)

Туган көнгә ничек чакырабыз? Дусларны каршылыйм. 8 нче март - әниләр бәйрәме. Исемнең юнәлеш килеше формасы. Антонимнар. Исемнең төшем килеше.

8. Алмашлык (Кечкенә дусларыбыз.)

Ул алмашлыгының юнәлеш, төшем килеше. *Көн саен* төзелмәсе. «Дуслар» хикәясендәге ЛГМ. Тартымлы исемнең иялек килеше формасы.

Акмуен - яраткан песием. *Артында, алдында, астында, өстендә* бәйлек сүзләре. Сыйфатның артыклык һәм чагыштыру дәрәҗәсе.

9. Сыйфат (Күңелле җәй, ямьле җәй.)

Җәй билгеләре. Сыйфатның чагыштыру дәрәҗәсе. «Төсләр» әкиятендәге ЛГМ. Урманда нәрсәләр үсә? Капма-каршы мәгънәдәге сүзтезмәләр.

4 сыйныф

ПРОГРАММАНЫ ҮЗЛӘШТЕРҮДӘН КӨТЕЛГӘН НӘТИҖӘЛӘР

Төп гомуми белем бирү мәктәбендә телне гамәли үзләштерү нәтиҗәсендә укучыларда татар теленең күп мәдәниятле дөньядагы роле һәм мөһимлеге турында күзаллаулар формалаша. Татар мәдәниятенең укучылар өчен булган катламы белән танышу башка мәдәниятләргә карата ихтирам хисе уята, ягъни укучыларга үз мәдәниятләрен дә тирәнрәк аңларга мөмкинлек бирә, аларда ватанпәрвәрлек хисе уята.

Төп гомуми белем бирү баскычында татар теленә өйрәтүнең программада күрсәтелгән күләмдә гомуми нәтиҗәләре түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

Укучыларның коммуникатив компетенциясен(аралашу осталыгын) үстерү, ягъни татар телендә сөйләшүчеләр белән телдән яки язмача аралашу күнекмәләре булдыру;

“Татар теле һәм әдәбияты” предметына карата уңай мотивация һәм тотрыклы кызыксыну булдыру һәм шулар нигезендә белем алуның алдагы баскычларында татар телен уңышлы үзләштергә шартлар тудыру.

Укытуның шәхси нәтиҗәләре

Төп гомуми белем бирү баскычын тәгәлләгәндә, укучының үзенә һәм үзенең әйләнә-тирәсендәге кешеләргә, тормыштагы яшәеш проблемаларына карата түбәндәге шәхси кыйммәтләре формалашкан булуы күзаллана:

шәхесара һәм мәдәният ара аралашуда татар теленә карата ихтирамлы караш булдыру һәм аны яхшы өйрәнү теләге тудыру;

әхлакый кагыйдәләрдә ориентлашу, аларны үтәүнең мәҗбүрилеген аңлау;

“гаилә”, “туган ил”, “мәрхәмәтлелек”,төшенчәләрен кабул итү, “башкаларга карата түземлелек, кайгыртучанлык”, кебек хисләр формалашу

Укытуның метапредмет нәтиҗәләре

Төп белем бирү баскычындататар теле һәм әдәбиятын укыту, танып белү чарасы буларак, укучыларның фикер йөртү, интеллектуаль һәм иҗади сәләтләрен үстерүгә, шулай ук, реаль тормышта туган проблемаларны хәл итү өчен кирәк булган универсаль уку гамәлләрен (*танып белү, регулятив, коммуникатив)*формалаштыруга хезмәт итә.

Укучыларда мәгълүмати җәмгыятьтә яшәү һәм эшләү өчен кирәкле күнекмәләр үстерелә. Укучылар текст, күрмә-график рәсемнәр, хәрәкәтле яисә хәрәкәтсез сурәтләр, ягъни төрле коммуникацион технологияләр аша тапшырыла торган мәгълүмати объектлар белән эшләү тәҗрибәсе ала; презентацион материаллар әзерләп, зур булмаган аудитория алдында чыгыш ясарга өйрәнә*; у*кучыларда, компьютер яисә ИКТ нең башка чаралары белән эш иткәндә, сәламәтлеккә зыян китерми торган эш алымнарын куллана алу күнекмәләре формалаша.

Танып белү нәтиҗәләре:

фикерләүне үстерү белән бәйле психик функцияләр: логик фикерләү, фикерли белү;
объектларны чагыштыру, классификацияләү өчен уртак билгеләрне билгеләү;
тиешле мәгълүматны табу өчен, белешмәләр, сүзлекләр, электрон ресурслар куллану.

***Регулятив нәтиҗәләр*:**

уку хезмәтендә үзеңә максат куя белү;
дәрескә кирәкле уку-язу әсбапларын әзерли һәм алар белән дөрес эш итә белү;
дәрестә эш урынын мөстәкыйль әзерли белү һәм тәртиптә тоту күнекмәләрен үстерү.

***Коммуникатив* нәтиҗәләр:**

әңгәмәдәшеңнең фикерен тыңлый белү;
әңгәмәдәш белән аралашу калыбын төзү;
аралаша белү сәләтен үстерү (аралашучанлык);
парларда эшли белү;

Укучы өйрәнәчәк:

- уку мәсьәләсен кабул итәргә һәм сакларга;
-укытучы, дуслар , ата-ана һәм башка кешеләрнең бәяләрен һәм тәкъдимнәрен кабул итәргә;
-нәтиҗәләр буенча йомгакларга һәм адымлы контрольне гамәлгә ашырырга;
-уй-фикерне сөйләм һәм язма формада төзергә;
-уку мәсьәләләрен чишүдә ысулларны төрлелегенә ориентлашырга;
- әдәби һәм танып белү текстларын аңлап кабул итү нигезләренә, төрле төрдәге хәбәрләрдән төп мәгълүмәтне аерып алырга;
- сорау формалаштырырга;
-партнерның эш- гамәлләрен контрольгә алырга;
-үз гамәлләреңне көйләү өчен сөйләмне кулланырга;
- төрле коммуникатив мәсьәләләр чишү өчен сөйләм чаралары кулланырга,монологик сөйләм төзергә, сөйләмнең диалог формасын үзләштерергә өйрәнәчәк;
- иҗади эшләргә өйрәтү: хикәя һәм әкиятләрне дәвам иттерү;

Укучы өйрәнергә мөмкинчелек алачак:

-мөстәкыйль рәвештә яңа уку мәсьәләләрен куярга;
-укытучы тарафыннан билгеләнгән эш- гамәл ориентирларын мөстәкыйль рәвештә яңа уку материалында исәпкә алырга;
-уку хезмәттәшлегендә танып белү инициативасы күрсәтергә;
-китапханә ресурслары һәм Интернетны кулланып, мәгълүмәт эзләргә;
--уй-фикерне сөйләм һәм язма формада аңлап һәм ирекле төзергә;
- төрле фикерләрне, кызыксынуларны исәпкә алырга һәм үз позицияңне нигезләргә;
- үз эшчәнлегеңне һәм партнерың белән хезмәттәшлекне оештыру өчен кирәкле сораулар бирергә;

Эш программасының эчтәлеге

Яңа уку елы башлана

Яна уку елы котлы булсын! Уку-язу әсбаплары. Самуил Маршак."Һәр атнада җиде көн" Хәләф Гарданов. *«К»* хәрефен белегез,

«К»ны дөрес әйтегез» Роберт Миңнуллин. “Үсми калган хәреф”. (яттан) Бари Рәхмәт ”Хисап мәсьәләләре” Габдулла Тукай. Биографик белешмә.

“Эш беткәч уйнарга ярый” Габдулла Тукай. “Эш урыны ” хикәясе. «Контроль эш» хикәясе Алешаның көндәлек режимы.

Туган як табигате

Нәрсә ул табигать? Туган як турында төшенчә **Габдулла Тукай. «Елның дүрт фасылы». Җәвад Тәржеманов. «Табигать китабы»** . Гәрәева “Көз һәм балалар җыры”

Дару үләннәре. М.Фәйзуллинаның “Көзге яңгыр” әсәре. В. Монасыйпов. “Шифалы табиблар”. Рәсем буенча хикәя төзү. Б. Рәхмәт “Кошлар киткәндә”.

Г. Рәхим “ Каргалар шәһәре” Гасыйм Лотфи. “Песнәк белән Әнисә” хикәясендә кошларга мөнәсәбәт. Хәкимҗан.Халиков “Мактанчык чыпчык” Җәвад Тәрҗеманов “Чирик” хикәясе

Хайваннар дөньясында. Йорт һәм кыргый хайваннар. Әнәс Кари “Тиен” Габдулла Тукай. “Ташбака белән куян” “Яшел энәле керпе “ Татар халык әкияте “Ялкау тиен”

Кышкы уеннар.

Кыш килде. Ә. Бикчәнтәева ”Салкын саф һава!” Госман Бакир “Кышкы уен” Бари Рәхмәт. “ Яңа ел килгәч. М.Фәйзуллина “Кыш бабай” А. Алишның “Куян кызы”әкияте Җ. Дәрзаман “ Камыраяк”

Минем дусларым Б.с.ү.“Минем чын дустым “ Гомәр Бәширов ”Сылтау” Идрис Туктар “Алма”. Д. Аппакова “Шыгырдавыклы башмаклар”

Дүрт аяклы дусларыбыз

Минем дүрт аяклы дустым бар. Р. Мингалим ” Дөньяда бер эт бар иде” Газиз Мөхәммәтшин “Ак песи” Рабит Батулла “Чикыл белән Мырый”

Г. Тукай “Кызыклы шәкерт” М.Җәлил “Маэмай” шигыре.

Язгы бәйрәмнәр.

Р. Вәлиева Яз килә. “Яз” Ф.Кәрим “Яз җитә “БСҮ Карга боткасы тексты. Лев Толстойдан “Әбисе белән оныгы”. М. Газизов “Рәхмәт” шигыре. Валентина Осеева. “Дүрт кыз шигыре М. Газизов “Рәхмәт”

Минем туган илем.

Минем Ватаным -Россия. Татарстаннның дәүләт символлары. Татарстанның башкаласы – Казан. Татарстан шәһәрләре. З. Туфайлова “Туган ил”Ә. Бикчәнтәева. ”Минем бакчам” Б.с.ү.”Безнең Татарстан”

Чәчәкле җәй, ямьле җәй Ш.Галиев.”Җәйге болында” шигыре. Г.Тукай “Шүрәле” М. Җәлил “Бакчачы” шигыре Г.Нәбиуллин. “Урман сөйләшә” БСҮ “Чәчәкле җәй, ямьле җәй” Р.Корбан “Җиләктә”

Литературное чтение на родном языке (татарский)

1 нче сыйныф укучыларының белем дәрәҗәсенә таләпләр:
Әдәби уку предметы буенча 1 нче сыйныф программасын үзләштерүнең шәхси нәтиҗәләре:
- татар теленең дәүләт теле буларак ролен аңлау;
- шәхесара һәм мәдәниара аралашуда татар телен куллануга уңай караш булдыру;
- татар теленә карата ихтирамлы караш булдыру һәм аны яхшы өйрәнү теләге формалаштыру;
- әхлакый кагыйдәләрдә ориентлашу, аларны үтәүнең мәҗбүрилеген аңлау.

Әдәби укуга өйрәтүнең предметара (регулятив, коммуникатив, танып белү) нәтиҗәләре:
-укытучының күрсәтмәләрен аңлап үти белү;
-эш тәртибен аңлап, уку эшчәнлеген оештыра белү;
-дәрескә кирәкле уку-язу әсбапларын әзерли белү, алар белән дөрес эш итә белү;
-дәрестә эш урының мөстәкыйль әзерли белү һәм тәртиптә тоту күнекмәләрен үстерү;
-әңгәмәдәшең белән аралаша белү күнекмәләрен формалаштыру;
-парларда һәм күмәк эшли белү;
-әңгәмәдәшең белән контактны башлый, давам итә, тәмамлый белү;
-үрнәк буенча эшли белү;
-аерым темаларга караган сорауларга җавап бирә белү;
-аңлап укый белү;
-укылган яки тыңланган мәгълүматның эчтәлегенә бәя бирә белү;
-чагыштырып нәтиҗә ясый белү күнекмәләрен формалаштыру.

Әдәби укуга өйрәтүнең предмет нәтиҗәләре.
Сөйләшү.
Диалогик сөйләм.

-Сөйләм эшчәнлегенең бу төре буенча укучылар түбәндәге күнекмәләргә ия булырга тиешләр:
-сайлаган эчтәлек аша әңгәмәдәшең белән контакт урнаштыра, сорау куя, җавап бирә, кире кага, раслый белү;
-дәреслектә бирелгән үрнәк диалогларны сәнгатьле итеп уку, сөйләү һәм охшаш диалоглар төзү, -программада күрсәтелгән коммуникатив максатлар буенча әңгәмәдә катнаша алу;
Монологик сөйләм:
-җанлы һәм җансыз предметларны, рәсем, картина эчтәлеген сурәтләп сөйли белү;
-өйрәнелгән темалар буенча кечкенә информация бирә белү.
Ишетеп аңлау (аудирование)
Аралашу өчен, төп шартларның берсе – әңгәмәдәшләрнең бер-берсенең сөйләмен аңлавы. 1 нче сыйныфта ишетеп аңларга өйрәтүнең бурычлары түбәндәгеләр:
-нормаль темп белән әйтелгәннең ишетү аша мәгънәсен аңларга, аңлаган турында фикер йөртергә, аралашуда куллана белергә өйрәтү;
-сүзләрне, сүзтезмәләрне, җөмләләрне, грамматик формаларны бер-берсеннән ишетү аша аерырга өйрәтү;
-ишетү хәтеренең күләмен үстерү.
Уку
Уку эшчәнлеге буенча укучылар түбәндәге күнекмәләргә ия булырга тиешләр:
-татар әлифбасына гына хас хәрефләрне дөрес уку, авазларны дөрес әйтә белү;
-транскрипция билгеләрен укый һәм куллана белү күнекмәләрен формалаштыру;
-интерференция күренешеннән котылу өчен, рус теленнән кергән сүзләрдә һәм татар теленең үз сүзләрендә бер үк хәрефнең төрле авазлар белдерүен аңлап аера белү.
-сәнгатьле дөрес уку күнекмәләрен формалаштыру;
-уку техникасын үстерүгә ярдәм итә торган рифмофкалар, җырлар, рифмалаштырылган әкиятләр өйрәнү.
Язу
1 нче сыйныфта язуга өйрәтүнең төп максаты – татар әлифбасы хәрефләрен, программага кергән сүзләне дөрес язарга өйрәнү;
-иптәшеңә яки әниеңә записка язу, төрле бәйрәмнәр белән котлау, уенга чакыру язу, үзең турында кечкенә белешмә яза белү күнекмәләрен булдыру;
-дөрес күчереп язу күнекмәләрен формалаштыру.

Программаның эчтәлеге

Әйдәгез танышабыз! Танышу. Бер-береңнең исемен сорау, яшәү урынын әйтү. 1дән 10га кадәр саннар.
Урман дусларыбыз .Кыргый хайваннар, аларның исемнәре, яшәү урыннары. Аларны сурәтләү.
Спорт бәйрәме . Без команда бирәбез. Спорт бәйрәмендә катнашу.
Мәктәптә Уку-язу әсбаплары. Уку-язу әсбапларының саны, төсе, барлыгы, юклыгы. Мәктәптә уку хезмәте. Мин ничек укыйм?
Йорт хайваннары һәм кошлары .Йорт хайваннары һәм кошлары, аларның исемнәре, яшәү урыннары. Аларны сурәтләү.
Бакчада .Яшелчә исемнәре, саны, аларның төсе, тәме. Җиләк-җимешләр, саны, аларның төсе, тәме.
Кыш җитте .Кыш билгеләре. Кышкы уеннар. Яңа ел бәйрәме.
Сәламәт бул .Тән әгъзаларының исемнәре. Табибта. Шәхси гигиена предметлары.
Безнең гаилә. Гаилә әгъзалары. Без гаиләдә нишлибез? 8нче Март – әниләр бәйрәме. Язгы көн.
Татар халык ашлары .Татар халык ашлары. Кунакта. Табын янында. Туган көн.
Кибеттә . Ашамлыклар. Ашамлыклар кибетендә. Савыт-сабалар. Савыт-саба кибетендә. Киемнәр. Киемнәр кибетендә.
Без шәһәрдә яшибез .Шәһәрдә. Безнең шәһәр. Мин транспортта барам.
Җәй җитә .Күңелле җәй. Җәйге ял. Без Сабантуйга барабыз.

УКЫТУНЫҢ ПЛАНЛАШТЫРЫЛГАН НӘТИҖӘЛӘРЕ
“Әдәби уку” предметы буенча 2 нче сыйныф программасын үзләштерүнең шәхси нәтиҗәләре:
– татар теленең дәүләт теле буларак ролен аңлау;
– шәхесара һәм мәдәниара аралашуда куллануга уңай караш булдыру;
– әдәби укуга карата ихтирамлы караш булдыру һәм аны яхшы өйрәнү теләге формалаштыру.
--Әхлакый кагыйдәләрдә ориентлашу, аларны үтәүнең мәҗбүрилеген аңлау.
Әдәби укуга өйрәтүнең метапредмет (*регулятив, коммуникатив, танып-белү)* нәтиҗәләре:
-укытучының күрсәтмәләрен аңлап үти белү;
-эш тәртибен аңлап, уку эшчәнлеген оештыра белү;
-дәрескә кирәкле уку-язу әсбапларын әзерли белү, алар белән дөрес эш итә белү;
-дәрестә эш урынын мөстәкыйль әзерли белү һәм тәртиптә тоту күнекмәләрен үстерү;
-әңгәмәдәшең белән аралаша белү күнекмәләрен формалаштыру;
-парларда һәм күмәк эшли белү;
-әңгәмәдәшең белән контактны башлый, дәвам итә, тәмамлый белү;
-үрнәк буенча эшли белү;

-аерым темаларга караган сорауларга җавап бирә белү;
-рәсем буенча җөмләләр, сораулар төзи белү;
-аңлап укый белү; чагыштырып нәтиҗә ясый белү күнекмәләрен формалаштыру.

Әдәби укуга өйрәтүнең **предмет нәтиҗәләре**.

I Сөйләшү.

Диалогик сөйләм.

2 нче сыйныфта дәрес вакытының 70-80% ын сөйләшергә өйрәтү ала. Сөйләм эшчәнлегенең бу төре буенча укучыларга өйрәтүнең бурычлары түбәндәгеләр :

– сайланган эчтәлек аша әңгәмәдәшең белән контакт урнаштыра, сорау куя, җавап бирә, кире кага, раслый белү;

– дәреслектә бирелгән үрнәк диалогларны сәнгатьле итеп уку, сөйләү һәм охшаш диалоглар төзү, программада күрсәтелгән коммуникатив максатлар буенча әңгәмәдә катнаша алу.

Монологик сөйләм:

– җанлы һәм җансыз предметларны, рәсем, картина эчтәлеген сурәтләп сөйли белү;

– өйрәнелгән темалар буенча кечкенә информация бирә белү.

II Ишетеп аңлау (аудирование).

Аралашу өчен, төп шартларның берсе – әңгәмәдәшләрнең бер-берсенең сөйләмен аңлавы. 2 нче сыйныфта ишетеп аңларга өйрәтүнең бурычлары түбәндәгеләр:

– нормаль темп белән әйтелгәннең ишетү аша мәгънәсен аңларга, аңлаган турында фикер йөртергә, аралашуда кулана белергә өйрәтү;

– сүзләрне, сүзтезмәләрне, җөмләләрне, грамматик формаларны бер-берсеннән ишетү аша аерырга өйрәтү;

– ишетү хәтеренең күләмен үстерү.

III Уку.

– Татар әлифбасына гына хас хәрефләрне дөрес уку, авазларны дөрес әйтә белү.

– Транскрипция билгеләрен укый һәм куллана белү күнекмәләрен формалаштыру.

– Интерференция күренешеннән котылу өчен, рус теленнән кергән сүзләрдә һәм татар теленең үз сүзләрендә бер үк хәрефнең төрле авазлар белдерүен аңлап аера белү. Мәсәлән: *алма – автобус; кош – помидор* һ.б.

– Сәнгатьле дөрес уку күнекмәләре формалаштыру.

– Уку техникасын үстерүгә ярдәм итә торган рифмовкалар, җырлар, рифмалаштырылган экиятләр өйрәнү.

Язу.

– 2 нче сыйныфта язуга өйрәтүнең төп максаты – татар әлифбасы хәрефләрен, программага кергән сүзләрне дөрес язарга өйрәнү.

– Иптәшеңә яки әниеңә записка язу, төрле бәйрәмнәр белән котлау, уенга чакыру язу, үзең турында кечкенә белешмә яза белү күнекмәләрен булдыру.

-Дөрес күчереп язу күнекмәләрен формалаштыру.

Укучыларның белем дәрәҗәсенә таләпләр

- **Тыңлап аңлау**

-Укытучының дәрес, уен ситуацияләре белән бәйле сорауларын, күрсәтмәләрен аңлау;
-тыңлаганда җөмлә, сүз чикләрен билгеләү, интонацияне аеру;
-сүзләрне, сүзтезмәләрне, җөмләләрне, грамматик формаларны бер-берсеннән ишетеп аера белү.
-сүзләрне, җөмләләрне тыңлап тәрҗемә итә белү;
-ишеткән сөйләмнең, җөмләнең эчтәлегенә төшенү.

- **Диалогик сөйләм:**

-Өйрәнелгән эчтәлек нигезендә әңгәмәдәшең белән контакт урнаштыра, сорау куя, җавап бирә, кире кага, раслый белү;
-программада күрсәтелгән темалар буенча укытучының сорауларына жавап бирү һәм сораулар куя белү;
-дәреслектә бирелгән үрнәк диалогларны сәнгатьле итеп уку, сөйләү һәм охшаш диалоглар төзү, программада күрсәтелгән коммуникатив максатлар буенча әңгәмәдә катнаша алу.

- **Монологик сөйләм**

-Җанлы һәм җансыз предметларны,рәсем, картина эчтәлеген сурәтләп сөйли белү;
-тәкъдим ителгән план, терәк сүзләр ярдәмендә укылган өзек яисә караган рәсем буенча, өйрәнелгән җөмлә төрләрен файдаланып, хикәя төзү;
-укыган хикәяләрнең эчтәлеген сөйли белү;

-үзе, гаиләсе һәм дуслары турында кечкенә информация бирә белү.

- **Уку**

-Татар алфавитындагы хәрефләрне таный белү;
-хәреф-аваз системасын аера, татар теленә хас булган авазларны дөрес әйтеп укый белү;
-дәреслектә уку өчен бирелгән җөмләләрне, текстларны дөрес интонация белән укый белү;
-тексттагы тыныш билгеләренә карата тиешле пауза һәм интонацияләрне үтәү,өтерләр янындагы сүзләрне тиңдәшлек, эндәшү интонацияләре белән уку;
-укыган материалның эчтәлегеннән кирәкле мәгълүматны аерып ала белү;
-кечкенә күләмле шигырьләрне яттан сөйләү;
-укыганда сүзлекләр куллана белү.

- **Язу**

-Татаралфавитындагыхәрефләрне дөрес, матур яза белү;
-дөрес күчереп язу күнекмәләрен булдыру;
-бәйрәмнәр белән котлау, чакыру кәгазьләре язу;
-конверт һәм дәфтәр тышына яза белү;
-программада күрсәтелгән темалар буенча, терәк сүзләр кулланып, хикәя язу күнекмәләре формалаштыру.

Эш программасының эчтәлеге

Предмет буенча билгеләнгән тематик эчтәлек, якынча сәгатьләр саны	а буенча предмет нәтиҗәсе, коммуникатив максат,
Без мәктәпкә барабыз Беренче сентябрь. Уку-язу әсбапларының барлыгы, юклыгы, кирәклеге. Уку хезмәте.	Беренче сентябрь турында сөйли, укытучыны, дустыңны бәйрәм белән котлый белү. Бер-береңнең ничәнче сыйныфта укуын сорый, җавап бирә белү. Уку-язу әсбапларының барлыгын, юклыгын, кирәклеген хәбәр итә белү (сорау); үзеңә сорап алу, иптәшеңә тәкдим итә белү. Предметларны, саннар кулланып, үзеңә сорый белү. Бер-береңнең ничәнче сыйныфта укуын сорый һәм җавап бирә белү. Мәктәптәге уку хезмәте турында сорый, сөйли белү, нәрсә эшләгәнне, нәрсә эшләмәгәнне сорый, әйтә белү. Укучының уку хезмәтенә бәя бирә белү.
Көзге уңыш. Яшелчәләр. Җиләк-җимешләр. Базарда. Көз билгеләре.	Яшелчә, җиләк-җимеш исемнәрен, төсен, тәмен, нәрсә яратуыңны әйтә белү. Базарга барырга чакыра, кем белән барганыңны әйтә белү. Базарда яшелчә, җиләк-җимеш сатып ала белү. Көз билгеләрен, көзне яратканыңны, яратмаганыңны әйтә белү.Урамга уйнарга чакыра белү.
Мин чисталык яратам" Шәхси гигиена предметлары.Тән әгъзалары атамалары. Табиптa.	Шәхси гигиена предметларының исемнәрен, аларны кулланып, нәрсә эшләгәнеңне әйтә, сорый белү. Тән әгъзаларын атый белү. Табибка кайсы җирең авыртуын әйтә белү. Авыру кешенең хәлен сорау, аңа дару, чәй тәкъдим итә белү.
Кыш җитә Кыш айлары, кыш билгеләре.Яңа ел бәйрәме. Кышкы уеннар. Кошларга җимлек куябыз.	Кыш айларын атый, кыш билгеләрен әйтә белү. Яңа ел бәйрәмендә нишләгәнне әйтә, Яңа ел бәйрәме белән котлый белү. Яңа ел бәйрәменә чакыра белү. Кышкы уеннарның төрләрен әйтә, уенга чакыра; тауга барганыңны, кайтканыңны, тауда чаңгы шуганыңны әйтә белү.
Безнең гаилә" Безнең гаилә. Татар халык ашлары. Өй хезмәте.	Гаилә әгъзаларының исемнәрен атый, гаиләдә кемнәр, ничә кеше барлыгын, кайда эшләгәнен әйтә белү. Татар халык ашларын атый, нинди ашлар пешергәнне белү, бер-береңне табынга чакыра, кыстый, ашаганнан соң рәхмәт әйтә белү. Өй хезмәтендә катнашуыңны әйтә белү.
Яз килә" Яз билгеләре. 8 нче Март – әниләр бәйрәме.	Яз билгеләрен әйтә белү. Урамга уйнарга чакыра, көннең нинди икәнен сорый, әйтә белү. Бәйрәмдә, нинди бүләк биргәнеңне, кемне котлаганыңны әйтә белү.
Минем туган ягым" Минем туган ягым. Татарстанның табигате. Татарстан шәһәрләре. Мин авылда яшим.	Бер-береңнең яшәү урынын сорый һәм кайда яшәгәнеңне әйтә белү. Татарстан шәһәрләренең, елгаларының атамаларын әйтә белү. Нинди транспортта барганыңны әйтә белү. Кайсы шәһәргә барганны сорый белү. Светофорда нинди төсләр барлыгын әйтә, юл йөрү кагыйдәләрен әйтә белү. Авыл табигате турында сөйли белү. Җәйге уен төрләрен әйтә белү.

Кибеттә" Киемнәр кибетендә. Ашамлыклар кибетендә.	Кием исемнәрен, бәяләрен сорый, нинди кием яратканыңны әйтә белү. Бер-береңнең киеменә комплимент әйтә белү. Ашамлык исемнәрен, нинди ашамлыклар кирәклеген сорый, әйтә белү. Кибеткә барганыңны һәм нәрсә алганыңны әйтә белү.
Җәй" Җәй җитте. Без Сабантуйга барабыз.	Җәй көне турында сөйли белү. Каникулны ничек үткәрү турында сөйләшү. Урманда җиләк җыйганыңны әйтә белү.

3 нче сыйныф укучыларның әзерлек дәрәҗәсенә таләпләр:

- укучыларның 1-2 нче сыйныфларда үзләштергән белемнәрен һәм сөйләм күнекмәләрен камилләштерү;
- татар этикеты тәгъбирләрен кертеп, бирелгән ситуация буенча диалогик сөйләм оештырырга өйрәтү;
- программада күрсәтелгән лексик темалар буенча телдән яки язмача монологик сөйләм булдыруга ирешү;
- татар сөйләмен тыңлап аңларга күнектерү, текстларны аңлап уку күнекмәләрен үстерү;
- татар телендәге сөйләмне фонетик,лексик,грамматик яктан дөрес төзергә күнектерү;
- халыкларның үзара аңлашып, тату яшәвенә омтылыш тәрбияләү;
- укучыларның татар телен өйрәнүгә ихтыяҗын арттыру.
- һәр сыйныфта һәр зур бүлектән соң бәйләнешле сөйләм телен үстерү максатында сөйләшү тематикасы бирелгән.
- укучыларның яшь үзенчәлекләрнә килердәй текстлар сайлау;
- текстлар белән эшләгәндә, укучылар тормышында очраган ситуацияләргә нигезләнеп, кызыклы сораулар бирү;
- иҗади эшләргә өйрәтү: хикәя һәм әкиятләрне дәвам иттерү;
- 3 сыйныф өчен бирелгән якынча лексик - фразеологик минимумны үтәү;

УКЫТУНЫҢ ГОМУМИ, ШӘХСИ, МЕТАПРЕДМЕТ НӘТИҖӘЛӘРЕ

Башлангыч белем бирү мәктәбендә телне гамәли үзләштерү нәтиҗәсендә укучыларда татар теленең күп мәдәниятле дөньядагы роле һәм мөһимлеге турында күзаллаулар формалаша. Татар мәдәниятенең укучылар өчен булган катламы белән танышу башка мәдәнияткә карата ихтирам хисе уята, ягъни укучыларга үз мәдәниятләрен дә тирәнрәк аңларга мөмкинлек бирә, аларда ватанпәрвәрлек хисе уята.

Башлангыч белем бирү баскычында татар теленә өйрәтүнең программада күрсәтелгән күләмдә **гомуми нәтиҗәләре** түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

Укучыларның коммуникатив компетенциясен(аралашу осталыгын) үстерү, ягъни татар телендә сөйләшүчеләр белән телдән яки язмача аралашу күнекмәләре булдыру;

"Татар теле һәм әдәбияты" предметына карата уңай мотивация һәм тотрыклы кызыксыну булдыру һәм шулар нигезендә белем алуның алдагы баскычларында татар телен уңышлы үзләштергә шартлар тудыру.

Укытуның шәхси нәтиҗәләре

Башлангыч белем бирү баскычын тәгәлләгәндә, укучының үзенә һәм үзенең әйләнә-тирәсендәге кешеләргә, тормыштагы яшәеш проблемаларына карата түбәндәге **шәхси кыйммәтләре формалашкан булуы күзаллана**:

шәхесара һәм мәдәният ара аралашуда татар теленә карата ихтирамлы караш булдыру һәм аны яхшы өйрәнү теләге тудыру; әхлакый кагыйдәләрдә ориентлашу, аларны үтәүнең мәҗбүрилеген аңлау;

"гаилә", "туган ил", "мәрхәмәтлелек",төшенчәләрен кабул итү, "башкаларга карата түземлелек, кайгыртучанлык", кебек хисләр формалашу

Укытуның метапредмет нәтиҗәләре

Башлангыч бирү баскычындататар теле һәм әдәбиятын укыту, танып белү чарасы буларак, укучыларның фикер йөртү, интеллектуаль һәм иҗади сәләтләрен үстерүгә, шулай ук, реаль тормышта туган проблемаларны хәл итү өчен кирәк булган универсаль уку гамәлләрен (***танып белү, регулятив, коммуникатив)***формалаштыруга хезмәт итә.

Укучыларда мәгълүмати җәмгыятьтә яшәү һәм эшләү өчен кирәкле күнекмәләр үстерелә. Укучылар текст, күрмә-график рәсемнәр, хәрәкәтле яисә хәрәкәтсез сурәтләр, ягъни төрле коммуникацион технологияләр аша тапшырыла торган мәгълүмати объектлар белән эшләү тәҗрибәсе ала; презентацион материаллар әзерләп, зур булмаган аудитория алдында чыгыш ясарга өйрәнә; укучыларда, компьютер яисә ИКТ нең башка чаралары белән эш иткәндә, сәламәтлеккә зыян китерми торган эш алымнарын куллана алу күнекмәләре формалаша.

Танып белү нәтиҗәләре:

фикерләүне үстерү белән бәйле психик функцияләр: логик фикерләү, фикерли белү; объектларны чагыштыру, классификацияләү өчен уртак билгеләрне билгеләү; тиешле мәгълүматны табу өчен, белешмәләр, сүзлекләр, электрон ресурслар куллану.

***Регулятив нәтиҗәләр*:**

уку хезмәтендә үзеңә максат куя белү; дәрескә кирәкле уку-язу әсбапларын әзерли һәм алар белән дөрес эш итә белү;дәрестә эш урынын мөстәкыйль әзерли белү һәм тәртиптә тоту күнекмәләрен үстерү.

***Коммуникатив* нәтиҗәләр:**

әңгәмәдәшеңнең фикерен тыңлый белү; әңгәмәдәш белән аралашу калыбын төзү;

аралаша белү сәләтен үстерү (аралашучанлык); парларда эшли белү;

Темаларының эчтәлеге

1. Яңа уку елы котлы булсын!

Беренче сентябрь - белем бәйрәме. Б.с.ү. Белем бәйрәме котлы булсын! Уку-язу әсбаплары. Шәйхи Маннур. “Хуш килдегез!” шигыре. "Без диктант язабыз" тексты (19 бит) Резеда Вәлиеваның “Бу сыйныфка нәрсә булган?” шигыре. Дежур укучы. М.Галләмова. “Чын иптәш” Ш.Галиев. “Онытылган...” шигыре. “Китапханәдә” тексты өстендә эш. Дистә саннары. Ә.Исхак. “Сөмбелә” шигыре. Г.Зәйнашеваның “Бер атнада ничә көн?” шигыре.

2.Көндәлек режим.

Сәгать ничә? Гали нишли?Минем көндәлек режимым.М. Җәлил. “Сәгать”Үз- үзеңне тикшерү. Узган темалар буенча мөстәкыйль эш” .

3. Ашханәдә.

Без ашханәдә ашыйбыз. “Ашханәдә” тексты өстендә эш. Минем яраткан ашларым. Без татлы ризыклар яратабыз. Бари Рәхмәт. “Аш вакыты” Табын янында. Диалог төзү. *Уйный башладым* төзелмәсе. Тест. “Ашханәдә”. Х.Гардановның” Икмәк” хикәясе. Нәрсә ашыйбыз, нәрсә эчәбез? Татар халык ашлары. Ш.Галиев “Кунаклар” Без табын әзерлибез

4. Без әти-әниләргә булышабыз.

Г.Тукай – бөек шагыйрь. Г.Тукай. “Безнең гаилә” шигыре. Минем әти-әнием кем булып, кайда эшли? “Акыллы малай” тексты өстендә эш. “Иң яхшы укучы!” конкурсы. Без бер-беребезне мактыйбыз. Үзалмашлыгын сөйләмдә куллану. Ихсан Әхтәм. “Ана рәхмәте” хикәясе. Образга бәя бирү. Әни табын әзерли. Без табын әзерлибез. Мин дустыма булышам. Без өйдә булышчылар. Әминә Бикчәнтәеваның “Дәү әнием” шигыре. И. Туктарның«Авыраяк» хикәясе өстендә эш. .

5. Туган якка кыш килде.

Җ.Тәрҗеманның «Яшел чыршы» шигыре. Яңа ел бәйрәме. Яңа ел бәйрәме белән котлау. Чыршы бәйрәме. *Куян булып киенә*төзелмәсе. Без Чыршы бәйрәмендә. Кыш айлары, кыш билгеләре. Һава торышы. Кышкы уеннар. Без тауда. «Тауда» хикәясе. Спорт төрләре. «Дуслар»хикәясе. Без хикәя сөйлибез. Без хикәя язабыз. “Каникулда” хикәясе .

6. Без шәһәрдә (авылда) яшибез.

Татарстан -минем туганягым. Татарстанда яшәүче милләтләр. Татарстан шәһәрләре. Без шәһәрдә яшибез. Без нинди йортта яшибез? Без транспортта барабыз. Без шәһәргә барабыз.

7. Әдәпле булыйк!

Әдәпле сүзләр. Телефоннан әдәпле сөйләшәбезме? Туган көнгә ничек чакырабыз? Дусларны каршылыйм. Табын янында. 8 нче март - әниләр бәйрәме. “Трамвайда” хикәясе. Дәрдемәнднең “Өч ул” хикәясе. В.Осееваның “Бер әби ич” хикәясе

8. Кечкенә дусларыбыз.

«Дуслар» хикәясе. М.Җәлил. “Маэмай” шигыре. Акмуен - ратканпесием. Акмуен - ратканпесием. Минем песием. “Кем нәрсә ярата?” әкияте.

9. Күңелле җәй, ямьле җәй.

Җәй билгеләре. “Җәй җитте” тексты. «Төсләр» әкияте. Р.Фәйзуллинның “Җиләк кайда күп?” шигыре. “Җиләк җыям, как коям!” уены. Х. Халиковның «Витаминлыаш» хикәясе. Р.Миңнуллин – балаларның яраткан шагыйре. Р.Миңнуллин.“К”лар тулган бакчага” шигыре. Җәйге ял. Без су буенда. Сабантуй. Сабантуй – күңелле бәйрәм.

4 СЫЙНЫФ

ПРОГРАММАНЫ ҮЗЛӘШТЕРҮДӘН КӨТЕЛГӘН НӘТИҖӘЛӘР

Төп гомуми белем бирү мәктәбендә телне гамәли үзләштерү нәтиҗәсендә укучыларда татар теленең күп мәдәниятле дөньядагы роле һәм мөһимлеге турында күзаллаулар формалаша. Татар мәдәниятенең укучылар өчен булган катламы белән танышу башка мәдәнияткә карата ихтирам хисе уята, ягъни укучыларга үз мәдәниятләрен дә тирәнрәк аңларга мөмкинлек бирә, аларда ватанпәрвәрлек хисе уята.

Төп гомуми белем бирү баскычында татар теленә өйрәтүнең программада күрсәтелгән күләмдә гомуми нәтиҗәләре түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

Укучыларның коммуникатив компетенциясен(аралашу осталыгын) үстерү, ягъни татар телендә сөйләшүчеләр белән телдән яки язмача аралашу күнекмәләре булдыру;

“Татар теле һәм әдәбияты” предметына карата уңай мотивация һәм тотрыклы кызыксыну булдыру һәм шулар нигезендә белем алуның алдагы баскычларында татар телен уңышлы үзләштергә шартлар тудыру.

Укытуның шәхси нәтиҗәләре

Төп гомуми белем бирү баскычын төгәлләгәндә, укучының үзенә һәм үзенең әйләнә-тирәсендәге кешеләргә, тормыштагы яшәеш проблемаларына карата түбәндәге шәхси кыйммәтләре формалашкан булуы күзаллана:

шәхесара һәм мәдәният ара аралашуда татар теленә карата ихтирамлы караш булдыру һәм аны яхшы өйрәнү теләге тудыру;

әхлакый кагыйдәләрдә ориентлашу, аларны үтәүнең мәҗбүрилеген аңлау;

“гаилә”, “туган ил”, “мәрхәмәтлелек”,төшенчәләрен кабул итү, “башкаларга карата түземлелек, кайгыртучанлык”, кебек хисләр формалашу

Укытуның метапредмет нәтиҗәләре

Төп белем бирү баскычындататар теле һәм әдәбиятын укыту, танып белү чарасы буларак, укучыларның фикер йөртү, интеллектуаль һәм иҗади сәләтләрен үстерүгә, шулай ук, реаль тормышта туган проблемаларны хәл итү өчен кирәк булган универсаль уку гамәлләрен (*танып белү*, *регулятив*, *коммуникатив)*формалаштыруга хезмәт итә.

Укучыларда мәгълүмати җәмгыятьтә яшәү һәм эшләү өчен кирәкле күнекмәләр үстерелә. Укучылар текст, күрмә-график рәсемнәр, хәрәкәтле яисә хәрәкәтсез сурәтләр, ягъни төрле коммуникацион технологияләр аша тапшырыла торган мәгълүмати объектлар белән эшләү тәҗрибәсе ала; презентацион материаллар әзерләп, зур булмаган аудитория алдында чыгыш ясарга өйрән*ә; у*кучыларда, компьютер яисә ИКТ нең башка чаралары белән эш иткәндә, сәламәтлеккә зыян китерми торган эш алымнарын куллана алу күнекмәләре формалаша.

Танып белү нәтиҗәләре:

фикерләүне үстерү белән бәйле психик функцияләр: логик фикерләү, фикерле белү;

объектларны чагыштыру, классификацияләү өчен уртак билгеләрне билгеләү;

тиешле мәгълүматны табу өчен, белешмәләр, сүзлекләр, электрон ресурслар куллану.

***Регулятив нәтиҗәләр*:**

уку хезмәтендә үзеңә максат куя белү;

дәрескә кирәкле уку-язу әсбапларын әзерли һәм алар белән дөрес эш итә белү;

дәрестә эш урынын мөстәкыйль әзерли белү һәм тәртиптә тоту күнекмәләрен үстерү.

***Коммуникатив* нәтиҗәләр:**

әңгәмәдәшеңнең фикерен тыңлый белү;

әңгәмәдәш белән аралашу калыбын төзү;

аралаша белү сәләтен үстерү (аралашучанлык);

парларда эшли белү;

Укучы өйрәнәчәк:

- уку мәсьәләсен кабул итәргә һәм сакларга;
-укытучы, дуслар , ата-ана һәм башка кешеләрнең бәяләрен һәм тәкъдимнәрен кабул итәргә;
-нәтиҗәләр буенча йомгакларга һәм адымлы контрольне гамәлгә ашырырга;
-уй-фикерне сөйләм һәм язма формада төзергә;
-уку мәсьәләләрен чишүдә ысулларны төрлелегенә ориентлашырга;
- әдәби һәм танып белү текстларын аңлап кабул итү нигезләренә, төрле төрдәге хәбәрләрдән төп мәгълүмәтне аерып алырга;
- сорау формалаштырырга;
-партнерның эш- гамәлләрен контрольгә алырга;
-үз гамәлләреңне көйләү өчен сөйләмне кулланырга;
- төрле коммуникатив мәсьәләләр чишү өчен сөйләм чаралары кулланырга,монологик сөйләм төзергә, сөйләмнең диалог формасын үзләштерергә өйрәнәчәк;
- иҗади эшләргә өйрәтү: хикәя һәм экиятләрне дәвам иттерү;

Укучы өйрәнергә мөмкинчелек алачак:

-мөстәкыйль рәвештә яңа уку мәсьәләләрен куярга;
-укытучы тарафыннан билгеләнгән эш- гамәл ориентирларын мөстәкыйль рәвештә яңа уку материалында исәпкә алырга;
-уку хезмәттәшлегендә танып белү инициативасы күрсәтергә;
-китапханә ресурслары һәм Интернетны кулланып, мәгьлүмәт эзләргә;
--уй-фикерне сөйләм һәм язма формада аңлап һәм ирекле төзергә;
- төрле фикерләрне, кызыксынуларны исәпкә алырга һәм үз позицияңне нигезләргә;
- үз эшчәнлегеңне һәм партнерың белән хезмәттәшлекне оештыру өчен кирәкле сораулар бирергә;

Эш программасының эчтәлеге

Яңа уку елы башлана

Яна уку елы котлы булсын! Уку-язу әсбаплары. Самуил Маршак."Һәр атнада җиде көн" Хәләф Гарданов. *«К»* хәрефен белегез,

«К»ны дөрес әйтегез» Роберт Миңнуллин. “Үсми калган хәреф”. (яттан) Бари Рәхмәт ”Хисап мәсьәләләре” Габдулла Тукай. Биографик белешмә.
“Эш беткәч уйнарга ярый” Габдулла Тукай. “Эш урыны ” хикәясе. «Контроль эш» хикәясе Алешаның көндәлек режимы.

Туган як табигате

Нәрсә ул табигать? Туган як турында төшенчә **Габдулла Тукай. «Елның дүрт фасылы». Җәвад Тәржеманов. «Табигать китабы»** . Гәрәева “Көз һәм балалар җыры”

Дару үләннәре. М.Фәйзуллинаның “Көзге яңгыр” әсәре. В. Монасыйпов. “Шифалы табиблар”. Рәсем буенча хикәя төзү. Б. Рәхмәт “Кошлар киткәндә”.

Г. Рәхим “ Каргалар шәһәре” Гасыйм Лотфи. “Песнәк белән Әнисә” хикәясендә кошларга мөнәсәбәт. Хәкимҗан.Халиков “Мактанчык чыпчык” Җәвад Тәрҗеманов “Чирик” хикәясе

Хайваннар дөньясында. Йорт һәм кыргый хайваннар. Әнәс Кари “Тиен” Габдулла Тукай. “Ташбака белән куян” “Яшел энәле керпе “ Татар халык әкияте “Ялкау тиен”

Кышкы уеннар.

Кыш килде. Ә. Бикчәнтәева ”Салкын саф һава!” Госман Бакир “Кышкы уен” Бари Рәхмәт. “ Яңа ел килгәч. М.Фәйзуллина “Кыш бабай” А. Алишның “Куян кызы”әкияте Җ. Дәрзаман “ Камыраяк”

Минем дусларым Б.с.ү.“Минем чын дустым “ Гомәр Бәширов ”Сылтау” Идрис Туктар “Алма”. Д. Аппакова “Шыгырдавыклы башмаклар”

Дүрт аяклы дусларыбыз

Минем дүрт аяклы дустым бар. Р. Мингалим ” Дөньяда бер эт бар иде” Газиз Мөхәммәтшин “Ак песи” Рабит Батулла “Чикыл белән Мырый”

Г. Тукай “Кызыклы шәкерт” М.Җәлил “Маэмай” шигыре.

Язгы бәйрәмнәр.

Р. Вәлиева Яз килә. “Яз” Ф.Кәрим “Яз җитә “БСҮ Карга боткасы тексты. Лев Толстойдан “Әбисе белән оныгы”. М. Газизов “Рәхмәт” шигыре. Валентина Осеева. “Дүрт кыз шигыре М. Газизов “Рәхмәт”

Минем туган илем.

Минем Ватаным -Россия. Татарстаннның дәүләт символлары. Татарстанның башкаласы – Казан. Татарстан шәһәрләре. З. Туфайлова “Туган ил”Ә. Бикчәнтәева. ”Минем бакчам” Б.с.ү.”Безнең Татарстан”

Чәчәкле җәй, ямьле җәй Ш.Галиев.”Җәйге болында” шигыре. Г.Тукай “Шүрәле” М. Җәлил “Бакчачы” шигыре Г.Нәбиуллин. “Урман сөйләшә” БСҮ “Чәчәкле җәй, ямьле җәй” Р.Корбан “Җиләктә”

1.5. Пункт 3.1. «Учебный план начального общего образования» организационного раздела изложить в следующей редакции

Учебный план разработан на основе:

• Федерального закона «Об образовании в Российской Федерации» № 273 - ФЗ от 29.12.2012 г.;

• Закона Республики Татарстан от 22.07.2013 № 68 - ЗРТ «Об образовании»;

• Закона Российской Федерации от 25.10.1991 № 1807-1 (ред. от 12.03.2014) «О языках народов Российской Федерации»;

• Закона Республики Татарстан от 08.07.1992 № 1560-XII«О государственных языках Республики Татарстан и других языках в Республике Татарстан»;

• Федерального государственного образовательного стандарта начального общего образования (утвержден приказом Минобрнауки России от 6 октября 2009 г. № 373, зарегистрирован в Минюсте России 22 декабря 2009 г., регистрационный номер 17785);

• Федерального перечня учебников, рекомендованных и допущенных к использованию в образовательном процессе в образовательных учреждениях, реализующих образовательные программы общего образования и имеющих государственную аккредитацию (Приказ МО и Н РФ от 31.03.2014 № 253(в последней редакции) "Об утверждении федерального перечня учебников, рекомендуемых к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования");

• СанПиН 2.4.2.2821-10 «Санитарно-эпидемиологические требования к условиям и организации обучения в общеобразовательных учреждениях» от 29 декабря 2010 г. №189 (далее - СанПиН 2.4.2.2821-10);

• Примерной основной образовательной программы начального общего образования (одобрена решением федерального учебно-методического объединения по общему образованию, протокол от 08.04.2015 № 1/15);

Количество часов, отведенных на освоение обучающимися учебного плана образовательной организации, состоящего из обязательной части и части, формируемой участниками образовательного процесса, в совокупности не превышает величину недельной образовательной нагрузки.

Занятия организуются в соответствии с санитарно-эпидемиологическими правилами и нормами (СанПиН 2.4.2.2821-10) по 6-дневной учебной неделе во 2 - 4 классах и по 5дневной учебной неделе в 1 - ом классе.

Обучение в 1-м классе осуществляется с использованием "ступенчатого" режима обучения: в первой четверти 3 урока по 35 минут каждый, во второй четверти 4 урока по 35 минут каждый, с третьей четверти 4 урока по 40 минут каждый, один день 5 уроков за счет физической культуры.

Продолжительность учебного года: 1-ый класс - 33 учебные недели, 2 - 4классы - 34 учебные недели.

Язык обучения - русский. Занятия проводятся в одну смену.

Учебный план начального общего образования (Вариант № 3)

Предметные области	Учебные предметы	Классы				
		1	2	3	4	Всего
		Кол-во часов в неделю				
Обязательная часть						
Русский язык и литературное чтение	Русский язык	4	5	5	5	19
	Литературное чтение	2	3	3	3	11
Родной язык и литературное чтение на родном языке	Родной язык	2	2	2	2	8
	Литературное чтение на родном языке	1	1	1	1	4
Иностранный язык	Английский язык	-	2	2	2	6
Математика и информатика	Математика	4	4	4	4	16
Обществознание и естествознание	Окружающий мир	2	2	2	2	8
Основы религиозных культур и светской этики	Основы религиозных культур и светской этики	-	-	-	1	1
Искусство	Музыка	1	1	1	1	4
	Изобразительное искусство	1	1	1	1	4
Технология	Технология	1	1	1	1	4
Физическая культура	Физическая культура	3	3	3	3	12
ИТОГО		21	25	25	26	97
Часть, формируемая участниками образовательных отношений			1	1		2
Максимально допустимая недельная нагрузка		21	26	26	26	99
ИТОГО		21	26	26	26	99

1.6.Пункт 3.2.1. Календарный учебный график изложить в следующей редакции Календарный учебный график реализации образовательной программы составляется в соответствии с Федеральным законом «Об образовании в Российской Федерации» (п. 10, ст. 2), с учетом требований СанПиН и мнения участников образовательного процесса.

Начало учебного года	1 сентября 2017 г.	
Окончание учебного года	На основании инструктивного письма МО и Н РТ «О порядке окончания 2017-2018 учебного года»	
Каникулы	Осенние	с 30.10.2017 г. по 05.11.2017 г. (7 дней)
	Зимние	с 25.12.2017 г. по 07.01.2018 г. (14 дней)
	Весенние	с 26.03.2018 г. по 03.04.2018 г. (9 дней)
	Дополнительные	с 19.02.2018 года по 25.02.2018 года

	для 1 класса	
Количество учебных недель в год	1 класс 2-4, 9 классы 5-8 классы	33 недели 34 недели 35 недель
Продолжительность учебной недели	1 класс	5 дней
	2-9 классы	6 дней
Продолжительность урока	1 класс	Ступенчатый режим: В 1 -ой четверти - 3 урока по 35 минут, Со 2-ой четверти - 4 урока по 35 минут, С 3-ей четверти - по 40 минут
	2-9 классы	45 минут
Сменность занятий	1 смена	
Продолжительность перемен	Две перемены по 20 минут (после 2-го и 4-го уроков) Три перемены по 10 минут (после 1-го, 3-го, 5-го, 6-го уроков)	

Расписание звонков		1 класс		2-9 классы	
		1,2 четверти	3,4 четверти		
	1 урок	8.30 - 9.05	8.00 - 8.40	1 урок	8.30 - 9.15
	2 урок	9.15 - 9.55	8.50 - 9.30	2 урок	9.25 - 10.10
	3 урок	10.05 - 10.40	9.50 - 10.30	3 урок	10.30 - 11.15
	д/п	10.50 - 11.25	10.30 - 11.10	4 урок	11.25 - 12.10
	4 урок	11.35 - 11.40	11.10 - 11.50	5 урок	12.00 - 12.45
	5 урок		12.00 - 12.40	6 урок	12.55 - 13.40
				7 урок	13.50 - 14.35

Промежуточная аттестация проводится на основании Положения о формах, периодичности и порядке текущего контроля успеваемости промежуточной аттестации обучающихся.

2. Внести изменения в основную образовательную программу основного общего образования МБОУ «Верхнекондратинская ООШ» на 2015-2020 гг.:

2.1. Пункт 1.2.5.3 изложить в следующей редакции:

«Родной язык и родная литература»

Изучение предметной области "Родной язык и родная литература" должно обеспечить: воспитание ценностного отношения к родному языку и родной литературе как хранителю культуры,включение в культурно-языковое поле своего народа; приобщение к литературному наследию своего народа; формирование причастности к свершениям и традициям своего народа, осознание историческойпреемственности поколений, своей ответственности за сохранение культуры народа; обогащение активного и потенциального словарного запаса, развитие у обучающихся культурывладения родным языком во всей полноте его функциональных возможностей в соответствии с нормамиустной и письменной речи, правилами речевого этикета; получение знаний о родном языке как системе и как развивающемся явлении, о его уровнях иединицах, о закономерностях его функционирования, освоение базовых понятий лингвистики,формирование аналитических умений в отношении языковых единиц и текстов разных функционально-смысловых типов и жанров.

Предметные результаты изучения предметной области "Родной язык и родная литература" должныотражать:

Родной язык:

1) совершенствование видов речевой деятельности (аудирования, чтения, говорения и письма),обеспечивающих эффективное взаимодействие с окружающими людьми в ситуациях формального инеформального межличностного и межкультурного общения;

2) понимание определяющей роли языка в развитии интеллектуальных и творческих

способностейличности в процессе образования и самообразования;
3) использование коммуникативно-эстетических возможностей родного языка;
4) расширение и систематизацию научных знаний о родном языке; осознание взаимосвязи егоуровней и единиц; освоение базовых понятий лингвистики, основных единиц и грамматических категорийродного языка;
5) формирование навыков проведения различных видов анализа слова (фонетического, морфемного,словообразовательного, лексического, морфологического), синтаксического анализа словосочетания ипредложения, а также многоаспектного анализа текста;
6) обогащение активного и потенциального словарного запаса, расширение объема используемых вречи грамматических средств для свободного выражения мыслей и чувств на родном языке адекватноситуации и стилю общения;
7) овладение основными стилистическими ресурсами лексики и фразеологии родного языка,основными нормами родного языка (орфоэпическими, лексическими, грамматическими, орфографическими,пунктуационными), нормами речевого этикета; приобретение опыта их использования в речевой практикепри создании устных и письменных высказываний; стремление к речевому самосовершенствованию;
8) формирование ответственности за языковую культуру как общечеловеческую ценность. **Родная литература:**
1) осознание значимости чтения и изучения родной литературы для своего дальнейшего развития; формирование потребности в систематическом чтении как средстве познания мира и себя в этом мире,гармонизации отношений человека и общества, многоаспектного диалога;
2) понимание родной литературы как одной из основных национально-культурных ценностей народа,как особого способа познания жизни;
3) обеспечение культурной самоидентификации, осознание коммуникативно-эстетических возможностей родного языка на основе изучения выдающихся произведений культуры своего народа,российской и мировой культуры;
4) воспитание квалифицированного читателя со сформированным эстетическим вкусом, способногоаргументировать свое мнение и оформлять его словесно в устных и письменных высказываниях разныхжанров, создавать развернутые высказывания аналитического и интерпретирующего характера,участвовать в обсуждении прочитанного, сознательно планировать свое досуговое чтение;
5) развитие способности понимать литературные художественные произведения, отражающие разныеэтнокультурные традиции;
6) овладение процедурами смыслового и эстетического анализа текста на основе пониманияпринципиальных отличий литературного художественного текста от научного, делового, публицистическогои т.п., формирование умений воспринимать, анализировать, критически оценивать и интерпретироватьпрочитанное, осознавать художественную картину жизни, отраженную в литературном произведении, науровне не только эмоционального восприятия, но и интеллектуального осмысления.

2.2. Пункт 2.2.2.3 изложить в следующей редакции:

2.2.2.3 «Родной язык и родная литература»

2.2.2.3.1 «Родной язык и родная литература (татарский)» (содержание пункта соответствует содержанию пункта «Татарский язык и литература»).

2.2.2.3.2 «Родной язык и родная литература (татарский)»

«Родной язык (татарский)»

Татар теле укыту максатлары

Урта (тулы) гомуми белем бирү мәктәбендә рус телле балаларга татар телен укыту максатлары берничә аспектны үз эченә ала: танып белү, үстерү, тәрбия, белем бирү.

Танып белү максатының эчтәлеге

Татарстан Республикасында яшәүче һәр милләт кешесенә, үз халкы тарихыннан тыш, шушы төбәктә төп халык булып саналган татар халкы мәдәниятен, гореф-гадәтләрен, тарихи үткәнен, бүгенгесен, киләчәген белү зарур. Татар халкы белән кулга-кул тотынып яшәргә әзерләнүче һәр кеше бу халыкның

бәйрәмнәрен, традицияләрен аңларга, хөрмәт итәргә, әдәбият-сәнгать вәкилләренең иҗади казанышлары белән үзенең рухи үсешен баета алу мөмкинлегеннән файдаланырга тиеш. Программа эчтәлеге телгә өйрәтү процессын «бала өчен башка дөньяга тәрәзә ачу» булырлык һәм шуның аркылы аның үз яшәешен дә тулырак аңлавына ярдәм итәрлек итеп сайланды.

Татарстанда яшәүче милләтләр, Татарстанның дәүләт символлары, Татарстанның территориясе, географик урыны; башкалабыз Казанның тарихи үткәне, бүгенге йөзе; татар сәнгатенең төрле тармаклары буенча күренекле шәхесләр турында укучыларның татарча сөйли алулары төп максат итеп куела.

Үстерү максатының эчтәлеге.

Шәхеснең белемле булуы, тәрбиялелек һәм аның фикерләү сәләте үсеше дәрәҗәсеннән дә тора. Укыту процессында үстерү, тәрбия максатларын даими күзаллап эшләү - укытуның практик ягы уңышлылыгының алшарты. Балаларның психик үсешен түбәндәге юнәлешләрдә үстерүгә аеруча игътибар бирү таләп ителә:

– фикерләүне үстерү белән бәйле психик функцияләр: логик фикерләү, сәбәп-нәтиҗә бәйләнешләрен табу, индуктив, дедуктив фикерләү;
– хәтерне үстерү (ихтыярый, ихтыярсыз), игътибарлылыкны үстерү;
– аралаша белү сәләтен үстерү (аралашучанлык, хиследек, эмпатия хисләре);
– ихтыяр көче, максатчанлык, активлык кебек сәләтләрне үстерү.

Бу максатлар программага сайланган эчтәлек нигезендә сөйләм эшчәнлегенең барлык төрләре буенча да эш оештырганда да беренче планга куела.

Тәрбияви максатның эчтәлеге.

Укучыларның тиешле дәрәҗәдәге тәрбиялелегеннән башка укыту процессын оештыру мөмкин түгел. Тәрбия процессы, беренче чиратта, укытуның эчтәлеге һәм методлары белән бәйле. Шуңа күрә программа эчтәлеген сайлаганда, материалның тәрбияви мөмкинлекләрен исәпкә алу мөһим. Татар теленең грамматикасын өйрәнү процессында эчтәлектә әхлакый проблемалар булган кечкенә текстлар үзләре үк коммуникатив мотивациягә ия, ягъни, укучыларның эчке кызыксынуы тәэмин ителгән була. Шунлыктан тексттагы лексика, грамматика җайлырак истә кала һәм аралашу ситуациясе булдыру әллә ни кыенлык тудырмый.

Белем бирү максатының эчтәлеге.

Укучыларның татар теле буенча лексик, грамматик күнекмәләре филологик белемнәр суммасы дәрәҗәсендә генә калмыйча, ә сөйләм эшчәнлегенең барлык төрләрендә дә аралашуда кулланырлык дәрәҗәгә җитүе зарур. Ягъни, укучылар, нинди дә булса сүзне, я грамматик категорияне тану, аеру, аңлау, тәрҗемә итү дәрәҗәсендә генә түгел, аларны аралашу максатыннан мөстәкыйль кулланырлык дәрәҗәдә өйрәнергә тиешләр. Укучының белеме дигәндә, без аның аерым сүзләрне яки грамматик категорияне тану, аера белүен генә күзалламыйбыз, ә аларны кулланып сөйләшә алуын күзаллыйбыз. Шул вакытта гына татар телен дәүләт теле буларак өйрәнү бурычы үтәлә.

УКЫТУ ПРЕДМЕТЫНЫҢ УКЫТУ ПЛАНЫНДА ТОТКАН УРЫНЫ

Укыту планында һәр сыйныфка атнасына 2шәр сәгать, 70 әр сәгать исәбеннән төзелде.

ТАТАР ТЕЛЕНӘ ӨЙРӘТҮНЕҢ НӘТИҖӘЛӘРЕ

Урта (тулы) гомуми белем бирү мәктәбендә телне гамәли үзләштерү нәтиҗәсендә укучыларда татар теленең күп мәдәниятле дөньядагы роле һәм мөһимлеге турында күзаллаулар формалаша. Татар мәдәниятенең укучылар өчен булган катламы белән танышу башка мәдәнияткә карата ихтирам хисе уята, ягъни укучыларга үз мәдәниятләрен дә тирәнрәк аңларга мөмкинлек бирә, аларда ватанпәрвәрлек хисе уята.

Татар теленә өйрәтүнең программада күрсәтелгән күләмдә **гомуми нәтиҗәләре** түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

- укучыларның коммуникатив компетенциясен (аралашу осталыгын) үстерү, ягъни, татар телендә сөйләшүчеләр белән телдән яки язмача аралашу күнекмәләре булдыру;

- коммуникатив бурычлар куя һәм хәл итә белү, адекват рәвештә аралашуның вербаль һәм вербаль булмаган чараларыннан, сөйләм этикеты үрнәкләреннән файдалана алу, киң күңелле әңгәмәдәш булу;

- «Татар теле» предметына карата уңай мотивация һәм тотрыклы кызыксыну булдыру һәм, шулар нигезендә, белем алуның алдагы баскычларында татар телен уңышлы үзләштергә шартлар тудыру.

Укытуның шәхси нәтиҗәләре

Гомуми белем бирү мәктәбен тәгәлләгәндә, укучының үзенә һәм үзенең әйләнә-тирәсендәге кешеләргә, тормыштагы яшәеш проблемаларына карата түбәндәге **шәхси кыйммәтләре формалашкан булуы күзаллана**:

- шәхесара һәм мәдәниятара аралашуда татар теленә карата ихтирамлы караш булдыру һәм аны яхшы өйрәнү теләге тудыру;
- әхлакый кагыйдәләрдә ориентлашу, аларны үтәүнең мәҗбүрилеген аңлау;
- текстлардагы төрле тормыш ситуацияләренә һәм геройларның гамәлләренә гомумкешелек нормаларыннан чыгып бәя бирү;
- «гаилә», «туган ил», «мәрхәмәтлелек» төшенчәләрен кабул итү, «башкаларга карата түземлелек, кайгыртучанлык», «кеше кадерен белү» кебек хисләр формалашу.

Укытуның метапредмет нәтиҗәләре

Татар теле укыту, танып белү чарасы буларак, укучыларның фикер йөртү, интеллектуаль һәм иҗади сәләтләрен үстерүгә, шулай ук, реаль тормышта туган проблемаларны хәл итү өчен кирәк булган универсаль уку гамәлләрен (***танып белү, регулятив, коммуникатив)***формалаштыругахезмәт итә.

Укучыларда мәгълүмати җәмгыятьтә яшәү һәм эшләү өчен кирәкле күнекмәләр үстерелә. Укучылар текст, күрмә-график рәсемнәр, хәрәкәтле яисә хәрәкәтсез сурәтләр, ягъни, төрле коммуникацион технологияләр аша тапшырыла торган мәгълүмати объектлар белән эшләү тәҗрибәсе ала; презентацион материаллар әзерләп, зур булмаган аудитория алдында чыгыш ясарга өйрәнә*; у*кучыларда, компьютер яисә ИКТ нең башка чаралары белән эш иткәндә, сәламәтлеккә зыян китерми торган эш алымнарын куллана алу күнекмәләре формалаша.

Танып белү нәтиҗәләре:

- фикерләүне үстерү белән бәйле психик функцияләр: логик фикерләү, сәбәп-нәтиҗә бәйләнешләрен табу, индуктив, дедуктив фикерли белү;
- иҗади һәм эзләнү характерындагы проблеманы билгеләү, аларны чишү өчен алгоритм булдыру;
- объектларны чагыштыру, классификацияләү өчен уртак билгеләрне билгеләү;
- төп мәгълүматны аеру, укылган яки тыңланган мәгълүматның эчтәлегенә бәя бирә белү;
- тиешле мәгълүматны табу өчен, энциклопедия, белешмәләр, сүзлекләр, электрон ресурслар куллану.

Регулятив нәтиҗәләр:

- уку хезмәтендә үзеңә максат куя, бурычларны билгели белү;
- эш тәртибен аңлап, уку эшчәнлеген оештыра, нәтиҗәле эш алымнарын таба белү;
- уку эшчәнлеге нәтиҗәләрен контрольгә ала белү;

- билгеләгән критерийларга таянып, эш сыйфатына бәя бирә белү;
- укудагы уңышларның, уңышсызлыкларның сәбәбен аңлый, анализлый белү;
- ихтыяр көче, максатчанлык, активлык кебек сәләтләрне формалаштыру;
- дәрескә кирәкле уку-язу әсбапларын әзерли һәм алар белән дөрес эш итә белү;
- дәрестә эш урынын мөстәкыйль әзерли белү һәм тәртиптә тоту күнекмәләрен үстерү.

Коммуникатив нәтиҗәләр:

- әңгәмәдәшеңнең фикерен тыңлый, аңа туры килерлек җавап бирә белү;
- әңгәмәдәш белән аралашу калыбын төзү;
- аралаша белү сәләтен үстерү (аралашучанлык, хислелек, эмпатия хисләре);
- парларда һәм күмәк эшли белү;
- мәгълүматны туплау өчен, күмәк эш башкару;

- әңгәмәдәшең белән сөйләшүне башлый, дәвам итә, тәмамлый белү.

УКЫТУ ПРЕДМЕТЫНЫҢ СӨЙЛӘМ ЭШЧӘНЛЕГЕ ТӨРЛӘРЕ БУЕНЧА ПЛАНЛАШТЫРЫЛГАН НӘТИҖӘЛӘРЕ

Тыңлап аңлау

- төрле төрдәге тыңлап аңлау күнегүләрен үти белү;
- сүзләрне, җөмләләрне аңлап тәрҗемә итә белү;
- тәкъдим ителгән текстны тыңлап, эчтәлеге буенча сорау бирә, сорауларга җавап бирә белү;
- зур булмаган аутентив яки адаптацияләнгән әдәби әсәрләрдән өзекләрне, информацион характердагы текстларны, газета-журналлардан мәкаләләрне тыңлап аңлап, эчтәлеге буенча фикереңне әйтә, аралашуга чыга белү;
- сыйныфташларыңның сөйләмен тыңлап аңлау һәм аларга үз фикереңне аңлата белү, алар белән әңгәмә кору, әңгәмәдә катнаша белү.

Диалогик сөйләм

- сорау, җавап, килешү-килешмәү, шикләнү һәм башка репликаларны дөрес кулланып, әңгәмә кору, сөйләшә белү;
- аралашуда катнаша, аны туктата һәм яңадан башлый белү;
- парда, төркемдә сөйләшү барышында үз фикереңне аңлата, раслый, дәлилли белү, ситуация аңлашылмаганда, сорау биреп, сөйләм барышын ачыклый белү;
- терәк схемалар кулланып, ситуация буенча әңгәмә кора белү;
- татар сөйләм этикеты үрнәкләреннән урынлы файдаланып әңгәмә кору, сөйләшә белү.

Монологик сөйләм

- программада тәкъдим ителгән темалар буенча тиешле эзлеклелектә текст төзи һәм аның эчтәлеген сөйли белү;
- конкрет ситуациягә үз карашыңны әйтә, төрле вакыйгалар, яңалыкларны хәбәр итә белү;
- монологик сөйләмдә кереш, эндәш сүзләрне кулланып, орфоэпик һәм грамматик нормаларны саклап, үз фикереңне төгәл җиткерә белү;
- өйрәнгән текстны үз сүзләрең белән сөйләп бирә белү;
- өйрәнгән шигырьләрне яттан сәнгатьле сөйли белү.

Уку

- уку текстларын татар теленең әйтелеш нормаларын саклап, сәнгатьле һәм аңлап уку;
- текстның эчтәлегенә нигезләнеп, контекст буенча яңа сүзләрнең мәгънәсен аңлый белү;
- таныш булмаган текстны эчтән укып, аның төп фикерен таба белү;
- таныш булмаган сүзләрнең, төзелмәләрнең тәрҗемәсен сүзлектән таба белү.

Язу

-өйрәнелгән темалар буенча актив куллануда булган сүзләрне дөрес яза белү;
конкрет бер тема буенча хикәя төзи белү;
- прагматик текстлар (рецептлар, белдерүләр, афиша һ.б.), эпистоляр жанр текстлары (хатлар, котлаулар һ.б.) яза белү;
- үзеңне борчыган проблемага карата үз фикерләреңне язмача җиткерә белү;
- тәкъдим ителгән текстның эчтәлегенә нигезләнеп, аны үзгәртеп яки дәвам итеп яза белү.

УКЫТУ ПРЕДМЕТЫНЫҢ ЭЧТӘЛЕГЕ – 5 сыйныф

1. Без мәктәптә

Дәресләр расписаниесе, дәресләр әзерләү, өй эше эшләү, белемнәр алу турында сөйләшү. Уку-язу әсбаплары, аларны тәртиптә, саклап тоту кагыйдәләре. «Китапханәдә» темасына караган лексика. Тартым һәм килеш белән төрләнгән исемнәрнең берлек һәм күплек сандагы кушымчалары. Микъдар, тәртип, җыю саннары. Хәзерге заман һәм билгеле үткән заман хикәя фигыльләрнең барлыкта һәм юклыкта зат-сан белән төрләнеше. Боерык фигыльнең барлыкта һәм юклыкта 2нче затта төрләнеше. Өйрәнелгән, актив куллануда булган сүзләрне дөрес язу. Хикәя язу.

2. Мин – өйдә булышчы

«Без әти-әнигә булышабыз», «Өйдәге эшләр», «Без бергә эшлибез», «Кем эшләми - шул ашамый» темаларына караган лексика, аларны сөйләмдә куллану. Өй хезмәте өчен рәхмәт белдерү һәм мактау. Өйрәнелгән сүзләрне дөрес язу. Билгесез үткән заман хикәя фигыльнең барлыкта зат-сан белән төрләнеше. Фигыльнең инфинитив формасын сөйләмдә куллану. Фигыльнең инфинитив формасын модаль сүзләр (кирәк, кирәкми, ярый, ярамый) белән сөйләмдә куллану. Өчен, шикелле бәйлекләрен сөйләмдә куллану. Эшләргә телим төзелмәсен сөйләмдә куллану.

3. Дуслар белән күңелле

Дустың турында сөйләргә өйрәнү. Дус була белү сыйфатлары. Дуслар белән итәгатьле сөйләшү үрнәкләре. Дуслар, өлкәннәр белән телефоннан сөйләшү әдәбе. Дуслар белән туган көн үткәрү турында

сөйләшү. Кибеттән ризыклар алу, табын әзерләү, табын янында үз-үзеңне тоту турында сөйләшү өчен яңа лексиканы үзләштерү, аларны сөйләмгә кертү. Өйрәнелгән , актив кулланувда булган сүзләрне дөрес язу. Исемнәргә кушымчалар ялгану тәртибе. Исемнәрнең килеш белән төрләнешен кабатлау. Сыйфат дәрәҗәләре, аларны сөйләмдә куллану. Боеруны һәм үтенечне белдерү формалары.

4. Дүрт аяклы дусларыбыз

Дүрт аяклы дусларның токымнары, кыяфәтләре, гадәтләре турында сөйләшү өчен кирәкле сүзләр, аларны үзләштерү, дөрес язу. Ялгызлык һәм уртаклык исемнәре, аларны сөйләмдә куллану. Мин, син, ул зат алмашлыкларын төшем, урын-вакыт килешләрендә сөйләмдә куллану.

5. Без спорт яратабыз

Тән әгъзаларының атамалары. «Табибта» темасына караган лексика. Сәламәт булу кагыйдәләре, спорт белән шөгыльләнү турында фикер алышу. Тамыр, кушма, парлы, тезмә исемнәрнең ясалышы, аларны сөйләмдә куллану. Кереш сүзләрне (минемчә, синеңчә, билгеле, әлбәттә, беренчедән, минем фикеремчә) сөйләмдә куллану. Актив кулланувда булган сүзләрне дөрес язу күнегүләре.

ТЕМАТИК ПЛАНЛАШТЫРУ – 5 сыйныф

5 нче сыйныф программа минимумы.

1. Ялгызлык һәм уртаклык исемнәре.
2. Тартым һәм килеш белән төрләнгән исемнәрнең берлек һәм күплек сандагы кушымчаларын аера белү.
3. Тамыр, кушма парлы, тезмә исемнәрнең ясалышы, аларның сөйләмдә кулланылуын кабатлау.
4. Исемнәргә кушымчалар ялгану тәртибе.
5. Сыйфат дәрәҗәләре белән таныштыру, аларны сөйләмдә куллану.
6. *Микъдар, тәртип, җыю* саннарын аера белү.
7. *Мин, син, ул* зат алмашлыкларының, төшем килешләрендә сөйләмдә куллана белү.
8. Зат алмашлыкларының урын-вакыт килешендә сөйләмдә куллану.
9. Хәзерге заман хикәя фигыльнең барлыкта һәм юклыкта зат-сан белән төрләнеше.
10. Билгеле үткән заман хикәя фигыльнең барлыкта һәм юклыкта зат-сан белән төрләнеше.
11. Билгесез үткән заман хикәя фигыльнең барлыкта зат-сан белән төрләнеше белән танышу.
12. Боерык фигыльнең барлыкта һәм юклыкта 2нче затта төрләнешен сөйләмдә куллану.
13. Фигыльнең инфинитив формасын сөйләмдә куллану.
14. Фигыльнең инфинитив формасын модаль сүзләр (*кирәк, кирәкми, ярый, ярамый*) белән сөйләмдә куллану
15. *Эшләргә телим* – төзелмәсенсөйләмдә куллану.
16. *Өчен, шикелле* бәйлекләрен сөйләмдә куллану.
17. Кереш сүзләрне (*минемчә, синеңчә, билгеле, әлбәттә, беренчедән, минем фикеремчә*) сөйләмдә куллану

УКЫТУ ПРЕДМЕТЫНЫҢ ЭЧТӘЛЕГЕ – 6 сыйныф

1. Яңа уку елы башлана

Котлау, мактау формалары. «Без мәктәпкә әзерләнәбез». Уку-язу әсбапларының исемнәре. «*Инфинитив+ ярыймы (мөмкинме)*» төзелмәсе. Исемнәрнең тартым белән төрләнеше, тартым кушымчалары. Тартымлы исемнәрнең сөйләмдә кулланышы. Транскрипция билгеләре. Без китаплар укыйбыз. Исемнәргә кушымчаларның ялгану тәртибе. Тартымлы исемнәрнең килеш белән төрләнеше, килеш кушымчалары, калын һәм нечкә сүзләрнең төрләнеше. Сорау алмашлыклары. Китап басу тарихына караган лексика. Татар китабы туу тарихы. Исем ясагыч кушымчалар. Татар телендә сүзлекләр. Җыйнак һәм җәенке җөмләләр. К.Насыйри - бөек галим. ... *булып эшли* төзелмәсе. Бәйлекләрнең сөйләмдә кулланылышы. Без китапханәдә. Мәктәп (шәһәр) китапханәсенә экскурсия, формуляр тутыру, китап алу. Китап укуның файдасы. Минем яраткан китабым. Иялек килеше, сораулары, кушымчалары,

иялек килешенең сөйләмдә кулланылышы. Хәзерге заман хикәя фигыльнең юклык формасы, кушымчалары. Көндәлекне тутыру кагыйдәләре. Укучыга көндәлек ни өчен кирәк? Үз көндәлегең, көндәлектәге билгеләр турында сөйләү. Уку-язу әсбапларын тәртипле тоту киңәшләре. Боерык фигыльнең зат-сан белән төрләнеше.

2. Мин – зурярдәмче

Гаиләдә эшләнә торган эш төрләре. *3 нче зат берлек сан хәзерге заман х.ф. + беләм* төзелмәсе. *Боерык фигыль + әле* төзелмәсе. Шарт фигыль. Шарт фигыльнең юклык формасы. Шарт фигыльнең зат-сан белән төрләнеше, сөйләмдә кулланылышы. Сыйфат дәрәҗәләре, предметларда дәрәҗә билгеләре. Өй хезмәте турында язма монологик сөйләм төзү (сочинение). Хәзерге заман хикәя фигыльнең зат-сан белән төрләнеше. «Әхмәт нигә елады?» текстында лексик-грамматик материал. Кереш сүзләрнең сөйләмдә кулланылышы. Образга бәя бирү. *Эшли ала* төзелмәсе. Сорау җөмләләр. Шарт фигыльле җөмләләрдә сүз тәртибе. Супермалай нәрсәләр эшли ала? Теләк белдерү формасы: *инфинитив + телим* төзелмәсе. Мин – супермалай (суперкыз) - яңа хикәя төзү. Бәйлек сүзләр, бәйлек сүзләрнең җөмләдәге урыны. *Малайларның берсе* төзелмәсе. «Уллар» хикәясе.

3. Дуслар белән күңелле

Исемнәргә тартым һәм килеш кушымчаларының ялгану тәртибе. «Минем чын дустым» темасы буенча лексика. Билгеле үткән заман хикәя фигыльнең зат-сан белән төрләнеше. Дуслар дискотекада. Үтенеч һәм рөхсәт сорау формалары: *барыйм инде, барыйм әле* төзелмәләре. Теләк белдерү формасы: *эчәсе килә төзелмәсе.* Билгеле киләчәк заман хикәя фигыль. Билгеле киләчәк заман хикәя фигыльнең зат-сан белән төрләнеше. Билгесез киләчәк заман хикәя фигыль. Билгесез киләчәк заман хикәя фигыльнең зат-сан белән төрләнеше. Рөхсәт сорау формалары. Рөхсәт сорау - кирәкле эш. «Зәңгәр яфраклар» хикәясендәге лексик-грамматик материал. Катя чын дусмы? Характер сыйфатларын ачучы сыйфатлар. *Чөнки, шуңа күрә* теркәгечләрен сөйләмдә куллану. Хикәя фигыльнең заман формаларын кабатлау. *Ошый, ошамый* сүзләре. Антонимнар, синонимнар. «Туган көндә» хикәясе. Туган көн бәйрәменә чакыру, өстәл әзерләү турында сөйләү. Ашарга пешерү тәртибе, төрле рецептлар. Җыйнак һәм җәенке җөмләләр. *Өйдә юк, өйдә түгел* төзелмәләре.

4. Туган җирем – Татарстан

Тартымлы исемнәрнең килеш белән төрләнеше. *Туган илем, туган җирем* төшенчәләре. Россиядәге, Татарстандагы диңгезләрне, елгаларны, шәһәрләрне атау. Татарстанның табигате. Татарстан Республикасының дәүләт символлары. «Англиядән килгән кунаклар» тексты буенча лексик-грамматик материал. Урын, вакыт, охшату-чагыштыру рәвешләре. Рәвеш төркемчәләрен сөйләмдә куллану. Үткән заман сыйфат фигыльләр. «Татарстанда яшәүче милләтләр» темасы буенча ЛГМ. Татарстанда яшәүче милләтләр, аларның туган теле. «Татарстан – туган җирем» темасы буенча ЛГМ. Татарстанның климаты, анда яшәгән хайваннар, үскән үсемлекләр. Ия белән хәбәр арасында сызык. *Чөнки, шуңа күрә* теркәгечләрен сөйләмдә куллану. *Аркылы* бәйлеге. *Идел Чулманнан зуррак* төзелмәсе. *Казаннан Яр Чаллыга* кадәр төзелмәсе. Исем сүзтезмәләр. Казан шәһәре турында мәгълүмат. Г. Камал театры. Без театрга барабыз. Татарстанның танылган сәнгать вәкилләре.

5. Табигать белән бергә

Нәрсә ул табигать? Безнең әйләнә-тирәбез. Кешеләрнең урманга салган зыяны. Табигатьне саклау турында киңәшләр. *Инфинитив + кирәк* төзелмәсе. Боерык фигыльнең 3нче зат берлек һәм күплек сан формалары. Билгеле киләчәк заман хикәя фигыльнең зат-сан белән төрләнеше, сөйләмдә кулланылышы. Бездә яшәүче кошлар. Колибри – иң кечкенә кош. Кошлар, хайваннар тормышыннан кызыклы мәгълүматлар. «Кыргый хайваннар дөньясы» темасы буенча ЛГМ. Дүрт аяклы дусларыбызның токымнары, кыяфәтләре, гадәтләре, тугрылыклыклары, аларны саклау, карау. Ачыклау максатыннан чыгып, төрле сорау алмашлыклары, кисәкчәләр кулланып, сорау җөмләләр оештыру.

6. Сәламәт тәндә – сәламәт акыл

Спорт төрләре. *Инфинитив + яратам (телим*) төзелмәсе. *-чы, -че* исем ясагыч кушымчалары. Нинди спорт төрләре белән шөгыльләнү турында сөйләшү. Олимпия уеннары, Олимпия уеннарындагы спорт төрләре, олимпия уты, олимпия флагы. Шарт фигыльнең барлык һәм юклык төрләре. *Шуңа күрә, чөнки* теркәгечләрен кулланып, сәбәп белдерү. Тән әгъзалары. Табибта. Авыручыга киңәшләр бирү. Авыруның сәбәпләре, кайсы җирең авыртуы турында сөйләү. *Инфинитив(барлыкта һәм юклыкта) + кирәк (ярамый*) төзелмәсе. Сәламәт булу өчен, нинди кагыйдәләр үтәргә кирәк?

7. Светофор – минем дустым

6 нчы сыйныф программа минимумы.

1. Тартымлы исемнәрнең килеш белән төрләнеше белән танышу, текстта аңлый белү.
-лык/-лек, -чы/-че исем ясагыч кушымчалары белән таныштыру.
2. Рәвеш – сүз төркеме белән таныштыру.

3. Сорау, күрсәтү алмашлыкларын сөйләмдә тану, дөрес куллану.
4. Билгеле киләчәк заман хикәя фигыльнең барлыкта зат-сан белән төрләнеше белән танышу.
5. Билгесез киләчәк заман хикәя фигыльнең барлыкта зат-сан белән төрләнеше белән танышу.
6. Боерык фигыльнең барлыкта һәм юклыкта зат-сан белән төрләнешен танырга өйрәтү.
7. Шарт фигыльнең барлыкта һәм юклыкта зат-сан белән төрләнеше.
8. Процессның башлануын, дәвам итүен, тәмамлануын(укый башлады, укып тора, укып бетерде), теләкне (барасым килә),мөмкинлек/мөмкин түгеллекне (бара алам, бара алмыйм) белдерә торган модаль мәгънәле аналитик формалы фигыльләрнең сөйләмдә кулланылышы.
9. Белән, кебек, өчен, соң, аша бәйлекләрен исемнәр һәм алмашлыклар белән сөйләмдә кулланышы.
10. Бәхеткә каршы, кызганычка каршы, киресенчә кереш сүзләрен сөйләмдә куллану.

УКЫТУ ПРЕДМЕТЫНЫҢ ЭЧТӘЛЕГЕ – 7 сыйныф.

1. Белем һәм тормыш.

«Яңа уку елы» темасы буенча лексик-грамматик материал. Сыйфатлар ясалышы. Яңа уку елындагы яңалыклар, җәйге ялны ничек уздыру, классташларыңның ничек укуы, нинди билгеләр алу, өй эшен ничек эшләү, дәрестә ничек катнашу турында сөйләшү. Билгеле һәм билгесез үткән заман хикәя фигыль. Хәл фигыль, хәл фигыльнең 4 төре, аларны сөйләмдә куллану. «Мәктәптә беренче көн», «Без киңәшләр бирәбез» темалары буенча сөйләм үрнәкләре. Боерык фигыльнең зат-сан белән төрләнеше. Китапханәдә формуляр тутыру, кирәкле китапның исеме, авторы. Рәвеш төркемчәләре. Сәбәп белдерү формасы. Исемнәргә кушымчалар ялгану тәртибе. «Көндәлек – документ, көндәлек - синең көзгең» темасы буенча лексик-грамматик материал. Яхшы уку серләре, яхшы уку өчен кирәкле сыйфатлар. «*Инфинитив+кирәк*» төзелмәсе.

2. Без бергә ял итәбез.

Сыйфат фигыльнең заман формалары, сөйләмдә кулланылышы. Җөмләнең баш кисәкләре. «Буш вакыт» темасына караган лексик-грамматик материал. Ия белән хәбәр арасындагы сызык. Буш вакыт. Буш вакытны файдалы, файдасыз үткәрү. Яшьтәшләрнең үз-үзләрен тотышы турында сөйләшү, бәя бирү. Теркәгечләр. «Минем буш вакытым» темасына сөйләшү. Исем фигыльнең барлык, юклык формасы. Кереш сүзләр. «Ялгыш адым» шигырендәге лексик-грамматик материал. «Нәрсә ул егетлек?» проблемасы буенча лексик грамматик материал. Бездәге үрнәк сыйфатлар. Тартымлы исемнәрнең килеш белән төрләнеше. «Безнең йортның подъезды» темасына сөйләшү.

3. Өлкәннәр һәм кечкенәләр.

Җөмләнең иярчен кисәкләре – тәмамлык, хәл. Тәрбиялелек сыйфатлары. «Без бер-беребезгә булышабыз», «Ярдәмләшеп яшәү күңелле» темасы буенча сөйләм үрнәкләре. Исем фигыльнең килешләр белән төрләнеше, сөйләмдә кулланылышы. «Ата-анага хөрмәт» темасына караган лексик-грамматик материал. Кисәкчәләр. Аралашу әдәбе, «Тәрбияле булу заманчамы?» проблемасы буенча сөйләшү. Билгеләү алмашлыклары. Өлкәннәр һәм кечкенәләрнең гаиләдә үзара мөнәсәбәте, кушкан эшкә җаваплы караш турында сөйләшү. Өлкәннәргә үзеңнең кая барырга, нишләргә теләгәнеңне, кайчан кайтасыңны әйтү, рөхсәт сорау формалары. Гаиләдә бергә бәйрәмнәр үткәрү турында сөйләү. Әти-әниләрне бәйрәм белән котлау үрнәкләре.

4. Без Татарстанда яшибез.

“Туган ягым – Татарстан” темасына караган лексик-грамматик материал. Татарстанның географик урыны, климаты, байлыклары. Татарстанның сәнәгате. «Без Татарстанда яшибез» темасы буенча сыйләшү. Теләк белдерү формалары, теләк фигыль. Максат белдерү формалары. Атаклы композитор Сара Садыйкова.

Укыту предметының эчтәлеге – 8 сыйныф

Күп укыган – күп белер

«Мәктәп» темасы буенча лексика. Комплимент әйтү формалары. Уку әсбаплары. Хәзерге заман хикәя фигыль. Тартык һәм сузык авазларга беткән исемнәрнең тартым белән төрләнешен кабатлау. Сорау кисәкчәләре. Минем җәйге ялым.Р.Вәлиеваның «Мәктәбем» шигырендәге лексик-грамматик материал. Классташларның укуы, билгеләр алуы, өй эшен эшләү, дәрестә катнашу турында сөйләм үрнәкләре. Интернет аша үз белемеңне күтәрү. Билгесез үткән заман хикәя фигыльнең зат-сан белән төрләнеше. Билгесез киләчәк заман хикәя фигыльнең зат-сан белән төрләнеше. Хәл фигыль, аның ясалышы һәм сөйләмдә кулланылышы. «Өлгерәм әле» тексты буенча лексик-грамматик материал. «Өлгерәм әле» тексты героена киңәшләр бирү. Шарт фигыль турында төшенчә, ясалу ысуллары, зат-сан белән төрләнеше. Инфинитив. Инфинитивны сөйләмдә куллану. Яхшы уку кагыйдәләре, яхшы уку өчен кирәкле сыйфатлар. Р. Вәлиеваның «Барый телевизор карый» шигырендә начар укуның сәбәпләре. Татарстан Республикасының Милли китапханәсе тарихы.

Мин һәм минем яшьтәшләрем

Яшьтәшләрең белән аралашу. «Аралашу серләре» текстында лексик-грамматик материал. Яшьтәшләр белән аралашу кагыйдәләре. Яшьтәшләрнең тышкы кыяфәте һәм эчке сыйфатлары. Тышкы кыяфәтне һәм характерны белдерүче сыйфатлар. Шарт фигыльнең барлык һәм юклык формалары. *Инфинитив+модаль сүзләр* төзелмәсе. «Әдәп кагыйдәләре» текстындагы лексик-грамматик материал.

Әдәп кагыйдәләрен үтәү кирәкме? Исем фигыль, аның килешләр белән төрләнеше. Психолог киңәшләре. М.Галиевның «Җиңәсем килде» әсәрендәге лексик-грамматик материал. Геройга характеристика бирү, аның уңай һәм тискәре сыйфатларын күрсәтү, ялганлашуга карата үз фикереңне әйтү. Сыйфат фигыль, аның заман формалары.«Ал кирәк, гөл кирәк» текстындагы лексик-грамматик материал. Сиңа нинди кызлар (егетләр) ошый? Алмашлыклар. Аларның төркемчәләре. Билгеләү алмашлыклары, аларның ясалышы һәм кулланылышы. «Минем төсем – яшел? Ә синеке?» текстында лексик-грамматик материал. Киемгә карата комплиментлар. Сиңа нинди кием килешә? Төсләр кәефкә ничек тәэсир итә? Матур киенү серләре. «Музыка дөньясында» тексты. Яраткан шөгыльләр: музыка, бию, рәсем ясау, уку һ.б. Музыкаль бәйрәмнәр. Танышу өчен хатлар, хат язу үрнәкләре.

Табигать һәм кеше

Нәрсә ул табигать?Табигать төшенчәсе. Җөмләнең баш һәм иярчен кисәкләре. Җыйнак һәм җәенке җөмләләр. Ия белән хәбәр арасында сызык. Бәйлекләр һәм бәйлек сүзләр. Табигать –безнең әйләнә-тирәбез. Табигатьне саклау оешмалары турында мәгълүмат. Теләк фигыль, аның барлыкта һәм юклыкта кулланылуы. Башка теләк белдерү формалары. Теркәгечләр, тезүче һәм иярүче теркәгечләр. Теркәгечләрне җөмләдә куллану. «Урман» текстында лексик-грамматик материал. Урман – кешенең якын дусты. Безнең як урманнары. Исемнәрнең ясалыш ысуллары. Парлы, кушма, тезмә, кыскартылма исемнәр. Сыйфат дәрәҗәләре. «И ямьле соң бу дөнья» текстында лексик-грамматик материал. Минем яраткан ел фасылым. Дару үләннәре. Табигать һәм кеше. Табигатьтәге кызыклы күренешләр. Бүгенге экологик проблемалар. Табигатькә сак караш.

Туган җирем – Татарстан

«Туган ягым – Татарстан» темасына караган лексик-грамматик материал.Татарстанның урнашкан урыны, климаты, мәйданы, табигый байлыклары.Исемнәрнең тартым белән төрләнеше. «*Исем+исем*» сүзтезмәсе. Татарстанның табигате.«Казан» тексты. Татарстанның башкаласы Казан, аның бүгенге йөзе. Казанның истәлекле урыннары: Казан Кремле, Сөембикә манарасы, Татарстанның Милли музее, Бауман урамы, музейлар. Казанда яшәгән атаклы шәхесләр.Казан – спорт шәһәре. Казандагы спорт корылмалары. Казанда уздырылган спорт ярышлары. Казанда ял итү урыннары. Сөембикә манарасы, аның турында легендалар, интернет-экскурсия. Татарстанда яшәүче халыклар. Шәһәребездә Сабантуй бәйрәме, Сабантуйдагы уеннар, күңел ачу урыннары. Максат, теләк белдерү формаларын кабатлау. 8 нче сыйныф курсы материалын кабатлау.

8 сыйныфта программа минимумы

1. Хикәя фигыльнең заман формаларын (хәзерге, үткән, киләчәк) сөйләмдә куллануны ныгыту.
2. Сан төркемчәләрен гомумиләштереп кабатлау.
3. Билгеләү, билгесезлек, юклык, тартым алмашлыкларының сөйләмдә еш кулланыла торган очраклары белән таныштыру.
4. Сыйфат фигыльнең барлыкта һәм юклыкта заман формаларын сөйләмдә куллану.
5. Хәл фигыльне сөйләмдә куллану.
6. Бәйлек һәм бәйлек сүзләрне сөйләмдә куллану.
7. Җыйнак һәм җәенке җөмләләрне сөйләмдә куллану.
8. Гади фигыль хәбәрле (Мин татарча беләм), исем хәбәрле (Безнең гаиләбез тату) һәм тезмә фигыль хәбәрле (Мин укырга яратам) гади җөмләне таный, аера белү.
9. Тиңдәш кисәкле җөмләләрне таный, аера белү.

9 сыйныф “Татар теле” фәненнән эш программасы

Татар теле, танып белү чарасы буларак, укучыларның фикер йөртү, интеллектуаль һәм иҗади сәләтләрен үстерүгә хезмәт итә, шулай ук рус телле укучыларны татар халкының мәдәнияте һәм милли үзенчәлекләренә якынайта, башка халыкларга карата хөрмәт хисе, толерантлык, мәдәниятара аралашу осталыгы кебек универсаль күнекмәләр булдыруга этәргеч ясый.

Укыту предметының укыту планында тоткан урыны

9 нчы сыйныфта – атнасына 1 сәгать исәбеннән барлыгы 34 сәгать

Белем бирүмаксаты:

-Укучыларның гомуми белем мәктәбендә үзләштерелгән белемнәрен камилләштерү һәмтирәнәйтү;

-Тел күренешләрен танып белергә, чагыштырырга, гомумиләштерергәкүнектерү;

-Татар телен халыкның рухи, әхлакый, мәдәни хәзинәсе буларак аңларгаирешү;
-Алган белемнәрне аралашуда кулланыргаөйрәтү;
-Укучыларның акыл эшчәнлеген активлаштыру, логик фикерләү сәләтен үстерү, сөйләм культурасынүстерү.

Бурычлар:

-Өйрәнелгән материалга нигезләнгән татар сөйләмен укытучыдан яки башка укучылардан ишетепаңлау;
-Лексик темаларга караган яңалыкларны, вакытлы матбугат язмаларын тыңлап, әңгәмәдә катнашабелү;
-Сөйләм этикеты үрнәкләрен оста, урынлыфайдалану;
-Монологик сөйләмдә төрле җөмлә калыпларын кулланып, фикерне җыйнак һәм төгәл белдерәалу;
-Татар телендәге сөйләмне фонетик, лексик, грамматик яктан дөрес төзергәкүнектерү;
-Язма эшләрне грамоталы башкара белү; рәсми кәгазьләрне (гариза, белдерү, белешмә, эшлекле хат) аңлап укый һәм язабелү/

Укыту предметының эчтәлеге – 9 сыйныф

1.Без Татарстанда яшибез

Дәреслек белән эш кагыйдәләре. Без Татарстанда яшибез. Татарстанның географик урыны, шәһәрләре, елгалары. Татарстанда яши торган халыклар. Татарстанның табигате. Татарстанның табигый байлыклары. Татарстанның икътисади үсеше. Танылган сәнгать әһелләре. Александр Ключарёв – танылган татар композиторы. Танылган рәссам Харис Якупов. Харис Якуповның «Хөкем алдыннан» картинасы буенча хикәя язу. Якташыбыз композитор София Гобәйдуллина. Татар театры. Татарстанда чыга торган газета-журналлар. Изафә бәйләнешен кабатлау. Җөмләнең баш һәм иярчен кисәкләре. Кушма җөмлә. Тезүче һәм ияртүче теркәгечләр Теркәгечле һәм теркәгечсез кушма җөмләләр. *Сыйфат+исем* сүзтезмәләрен кабатлау. Иярченле кушма җөмләләр. Аналитик һәм синтетик бәйләүче чаралар. Бердәм республика тестларына әзерлек күнегүләре. Шәхси хат язу күнегүләре.

2. Һөнәр сайлау

Исем ясагыч кушымчалар. ... *булып эшли* төзелмәсен искә төшерү. Иярчен җөмлә төрләре. Иярчен ия җөмлә, бу төр җөмләдә бәйләүче чаралар. Яраткан һөнәр турында сөйләшү. Иярчен хәбәр җөмлә, аның аналитик төре генә булуы.. Һөнәр сайлау - җаваплы эш. Аналитик һәм синтетик иярчен аергыч җөмләләр, аларның бәйләүче чаралары. Кайсы һөнәрләргә ихтыяҗ зур? Иярчен тәмамлык җөмләнең аналитик һәм синтетик төрләре. Хәл турында кабатлау. Шарт фигыль. Р. Вәлиеваның «Гомәр һәм һөнәр» шигыре буенча тел күнегүләре. «Минем булачак һөнәрем» темасына хикәя язу. Иярчен вакыт җөмләле кушма җөмлә, аның аналитик һәм синтетик төрләре. Яшүсмерләргә рөхсәт ителгән хезмәт төрләре. Хикәя фигыль, аның хәзерге, үткән, киләчәк заман формаларын кабатлау. Укытучы һөнәре турында сөйләшү. Килешләр турында кабатлау. Тезүче һәм ияртүче теркәгечләр (кабатлау). Иярчен урын җөмләле кушма җөмлә, аның аналитик һәм синтетик төрләре. Г. Әпсәләмовның «Ак чәчәкләр» әсәреннән өзек уку, табиб һөнәренә хас сыйфатлар. Иярчен максат җөмләле кушма җөмлә, аның аналитик һәм синтетик төрләре. Хезмәт кешесенә хөрмәт. *Соң* бәйлеге. Икмәккә сак караш. Бердәм республика тестларына әзерлек күнегүләре. Шәхси хат язу күнегүләре.

3. Сәламәтлек – зур байлык

Инфинитив, инфинитивның барлык һәм юклык формасы. Сәламәт яшәү кагыйдәләре. Исем фигыльнең килешләр белән төрләнеше. Тәмәке тартуның зарары. Исерткеч эчемлекләрнең зарары. *Барасым килә, эшлисем килә (килми)* теләк белдерү формалары. Наркотик – ак үлем. Гаджетларга бәйлелек. «Сәламәт яшәү рәвеше» темасына проект эше. Бердәм республика тестларына әзерлек күнегүләре. Шәхси хат язу күнегүләре.

4. Беркем дә, бернәрсә дә онытылмый

Беренче Советлар Союзы Герое Никита Кайманов. Бөек Ватан сугышы турында өстәмә мәгълүмат туплау. Шарт фигыльнең зат-сан белән төрләнеше. Ш. Маннурның «Муса» романнынан өзек буенча лексик-грамматик материал. Андре Тиммерманс белән Муса Җәлил арасындагы дуслык мөнәсәбәтләре. Кемнәр ул – җәлилчеләр? Тема буенча иҗади эш (реферат, презентация, проект эше һ.б.). Очучы Мәгубә Сыртланова. Советлар Союзы Герое Газинур Гафиятуллин. Бөек Ватан сугышы турында рус язучыларының әсәрләре. Бердәм республика тестларына әзерлек күнегүләре. Шәхси хат язу күнегүләре.

Программа минимумы – 9 сыйныф

- Җөмләнең баш һәм иярчен кисәкләренең исемнәрен әйтә, сорау куя,аера белү.
- Гади һәм кушма җөмләләрне аера белергә өйрәтү.
- Теркәгечле һәм теркәгечсез тезмә кушма җөмләләрне сөйләмдә куллана белү күнекмәләрен булдыру.
- Җыючы, каршы куючы, бүлүче теркәгечле кушма җөмләләрне сөйләмдә куллану.

- Иярчен хәл җөмләләрнең иярчен вакыт җөмлә, урын җөмлә, максат җөмлә, шарт җөмлә, сәбәп җөмлә, кире җөмләләре белән таныштыру һәм аларны сөйләмдә урынлы кулланылуына ирешү.
- Тезмә һәм ярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен дөрс кую һәм аларны тиешле интонация белән әйтүне таныштыру.

5 -8 сыйныф «Родная литература (татарская)» предметыннан эш программасы
УКЫТУ ПРЕДМЕТЫНЫҢ ЭЧТӘЛЕГЕ – 5 сыйныф
1. Борын- борын заманда
Фольклор – халыкның коллектив иҗат җимеше. Анда халыкның теләк-омтылышының чагылышы. Фольклорның вариантлы булуы. Фольклор әсәрләренең төрләре, жанрлары. Балалар фольклоры (бишек җырлары, табышмаклар, тизәйткечләр һ.б.). Фольклор. Халык авыз иҗаты. **Татар халык экиятләре.** Халык прозасының бер төре буларак экиятләр. «Ак бүре» экияте. Әкиятләрнең хайваннар турында, тылсымлы, тормыш-көнкүреш төрләре булуы. Әкиятләргә салынган мәгънә. Татар халык экияте «Өч кыз». Рус халык экияте «Төлке белән Алёнушка».
2. Әкият яздым, укыгыз...
Халык экиятләреннән үсеп чыккан автор экиятләре турында мәгълүмат. Аларның уртак һәм аермалы яклары. Автор экиятләрендә халык экиятләренең мотивлары, образларының үстерелеше.
Каюм Насыйри. Тормыш юлы турында мәгълүмат. «Патша белән карт» экияте. Халыкның бер вәкиле булган тапкыр карт образы, аның зирәклеге.
Габдулла Тукай. Әдип турында мәгълүмат. «Су анасы» экият-поэмасы. Әкият-поэмада кеше һәм табигать мөнәсәбәтләре. Су анасы мифик образы. Әсәрдә малай образының бирелеше, аңа салынган мәгънә.
Т.Миңнуллинның «Гафият турындаәкият»әсәре.
«Әкият» курчак театры турында мәгълүмат. Казандагы «Әкият» курчак театры.
3. Хыял канатлары.
Адлер Тимергалин турында белешмә. «Сәер планетада». Әсәрдәге вакыйгалар аша балаларда җаваплылык хисләре тәрбияләү. Әсәрдәге фантастик алымнар.
Теоретик төшенчә. Фантастика. Фантастик элементлар.
4. Белем баскычлары.
Белемгә омтылу. «Мөхәммәдия» мәдрәсәсе турында мәгълүмат. Мәдрәсәнең 1882 нче елда Казанда ачылуы. Анда белем алучыларның шәкертләр дип аталуы. Казанның Татар укытучылар мәктәбе турында мәгълүмат.
Казан университеты турында мәгълүмат. Аның 1804 нче елның 17 нче ноябрендә ачылуы. Анда Карл Фукс, Илья Березин, Николай Лобачевский эшләве. Анда белем алган атаклы кешеләр. Хәзер аның Казан (Идел буе) федераль университеты дип аталуы.
Гаяз Исхакыйның «Мөгаллим» пьесасы. Гаяз Исхакый турында мәгълүмат. «Мөгаллим» пьесасындагы Салих образы. Аңа салынган автор идеалы.
Дәрдемәнднең «Кил, өйрән...» шигыре. Дәрдемәнд турында мәгълүмат. «Кил, өйрән...» шигыренә бәйләп, телләр белүнең әһәмияте турында сөйләшү.
5. Балачак — хәтерләрдә мәңге калачак...
Габдулла Тукайның «Исемдә калганнар» әсәреннән өзек. Әсәрдә кечкенә Тукай образының бирелүе. Автобиографик әсәр герое белән Тукай арасында уртак һәм аермалы яклар. Кечкенә Габдулланың Хаҗиморат Казаковның «Бәләкәй Апуш» картинасында сурәтләнеше. Габдулла Тукайның Кырлайдагы музее. Музей урнашкан төбәк. Андагы истәлекле экспонатлар.Теоретик мәгълүмат. Мемориаль комплекс.
«Салават күпере» журналы. Аның тарихы һәм бүгенгесе турында мәгълүмат.
6. Ватаным өчен.
Муса Җәлилнең «Сагыну», «Соңгы җыр» шигырьләре. Аларга салынган хисне аңлау. «Алтынчәч» либреттосыннан өзек өйрәнү. Либреттоның экияткә һәм дастанга нигезләнеп язылган булуы. Аның төп каһарманнары: Тугзак ана, Җик, Алтынчәч. Нәҗип Җиһановның либреттога музыка язуы. Композиторның иҗаты. Муса Җәлил исемендәге Татар дәүләт академия опера һәм балет театры турында мәгълүмат.
Фатих Кәримнең «Кыр казы», «Ватаным өчен», «Сөйләр сүзләр бик күп алар...» шигырьләре. Аларда Туган илне саклау, ярату хисләренең салынган булуы.
Лев Кассиль. «Мәңгелек хәтер». Мәскәү Кремле янындагы мәңгелек ут. 1965 нче елда Мәскәүгә герой-шәһәр исеме бирелүе.
Фаил Шәфигуллинның «Сугышчан бурыч» хикәясе. Әсәрдә Нәбир исемле малайның үз-үзен тотышы. Малай кылган гамәлләр.
7. Кояшлы ил – бәхет иле.

Нәби Дәүлинең «Бәхет кайда була?» шигырендә бәхет эзләү һәм табу кебек фәлсәфи мәсьәләнең чишелеше. Лирик герой өчен бәхетнең үзе яшәгән җирдә булуы. Теоретик төшенчә. **Шигырь. Ритм. Рифма.**

Фатих Хөснинең «Чыбыркы» хикәясе. Автор турында белешмә. Хикәядә малайның үз эшләре өчен җавап бирүе. Авторның бала психологиясен ачу үзенчәлеге. Теоретик төшенчә. Сюжет. Сюжет элементлары (экспозиция, төенләнеш, вакыйгалар үстерелеше, кульминация, чишелеш).

Әхмәт Рәшитовның « Кояшлы ил – бәхет иле» шигыре. Туган ил кадерен белергә өйрәтү. Лирик геройның кичерешләрен ачу.

Мәгъсүм Хуҗинның «Туган көн» хикәясе. Олыларга игътибарлы булырга өйрәтү. Кешеләрнең күңелен күтәрү - зур бәхет булуын ачыклау.

8. Кеше – табигать баласы.

Равил Фәйзуллинның «Табигать кочагында» шигыре. Шигырьдә табигатьне саклау, аны ярату хисләре өстенлек итүен ачыклау.

Мөдәррис Әгъләмовның «Матурлык минем белән» шигыре. Матурлыкны табигатьтән эзләү мотивы. Табигатьнең кешеләргә мәрхәмәтле булуы, аны сакларга кирәклеген төшендерү.

Рәссам Иван Иванович Шишкин иҗаты. Аның Татарстан белән бәйле язмышы. Иҗаты. Елның дүрт фасылы. Аларның һәрберсе үзенчә матур булуы.

9. Эш беткәч көләргә ярый.

Теоретик төшенчә. Юмор. Шәүкәт Галиевның «Ул кем?» «Әлләкем», «Мәрзия мәсьәләсе» шигырьләре. Шагыйрьнең табышмак, юмористик шигырьләрендә бала хисләренең ачылышы.

Әдәби әсәрләр минимумы

К. Насыйри, “Патша белән карт”әкияте;

Г. Тукай, “Су анасы”әкият-поэмасы;

М. Җәлил, “Алтынчәч” (либреттодан өзек);

Ф. Кәрим, “Кыр казы”шигыре;

Ф. Хөсни, “Чыбыркы” (хикәясеннән өзек);

М. Әгъләм, “Матурлык минем белән”шигыре;

Н. Дәүли, “Бәхет кайда була?” шигыре.

Ятлау өчен тәкъдим ителә торган әсәрләр:

Дәрдемәнд. “Кил, өйрән...”

Ф.Кәрим. “Сөйләр сүзләр бик күп алар...”

Әхмәт Рәшитов. Кояшлы ил — бәхет иле.

Р.Фәйзуллин. “Табигать кочагында”

УКЫТУ ПРЕДМЕТЫНЫҢ ЭЧТӘЛЕГЕ – 6 сыйныф

1. Мифлардан чынбарлыкка.

Халык авыз иҗаты. Әдәбият теориясе. Фольклор. Халык авыз иҗаты. Фольклор – халыкның коллектив иҗат җимеше. Анда халыкның теләк-омтылышының чагылышы. Фольклорның вариантлы булуы. Фольклор әсәрләренең жанрларын гомуми күзаллау. Балалар фольклоры (бишек җырлары, табышмаклар, тизәйткечләр, мәкальләр һ.б.). Башка халык авыз иҗаты белән чагыштыру.

Мифлар. Татар халык мифлары. Шүрәле», «Шүрәлене ничек алдарга?» «Су иясе», «Өй иясе», «Дедал белән Икар» мифлары. Мифларны өйрәнгән галимнәр. Әдәбият теориясе. Миф. Мифик геройлар.

Мәкальләр һәм әйтемнәр.Мәкальнең акыл бирү, сөйләмне матурлау өчен кулланылуы. Мәкальләрнең тематикасы. Әйтемнең күчерелмә мәгънәдә кулланылган, сөйләмнең эмоциональ көчен арттыра торган жанр булуы. Мәкаль белән әйтемнең аермасы. Татар мәкальләре һәм әйтемнәренең русча эквивалентлары. *Әдәбият теориясе. Мәкаль, әйтем.*

2. Халык моңнары: җырлата да, елата да...

Халык җырлары. Халык җырларының авторы халык булуы. Аларның вариантлылыгы. Халык җырларының жанрлары. Йола җырлары, аларның килеп чыгу үзенчәлеге. Йола бәйрәмнәреннән Сөмбелә бәйрәме. Уен җырлары. “Кәрия-Зәкәрия” җыры. Шагыйрьләрнең кайбер шигырьләре халык тарафыннан көйгә салынуы. Г.Тукайның “Туган тел” шигыре. Аның төрле телләргә тәрҗемә ителүе. Г.Тукайның “Туган авыл” шигыре. Аның дә халык җыры кебек яратып җырлануы, киң таралган булуы.

Татарстан Республикасы гимны.Гимнның дәүләт символы булуы. Гимн уйнала торган очраклар. Гимнны тыңлау тәртибе. Татарстан Республикасының Дәүләт гимны авторлары Р.Байтимеров, Р.Яхин. Гимн текстының эчтәлеге, көе.

3. Кадерле син, кеше-туганым!

Нәкый Исәнбәт.Язучы турында кыскача белешмә. “Өч матур сүз” шигыре. Әти-әни, туган илнең кадере. Шигырьдәге лирик герой. Шигырьнең диалог формасында язылуы. Шигырьнең Г.Тукайның “Туган тел” шигыре белән аваздашлыгы.

Мәҗит Гафури.Әдип турында кыскача белешмә. “Ана” шигыре. Шигырьдә ана өчен бала, бала өчен ана кадере. Н.Исәнбәт шигырьләре белән аваздашлыгы. Бишек җырларының әһәмияте турында мәгълүмат.

Габдулла Тукай.Шагыйрьнең тормыш юлы, иҗаты турында мәгълүмат. “Шүрәле” әкият-поэмасы.Әкият-поэмада кеше һәм табигать мөнәсәбәтләре, туган авыл табигатенең матурлыгы. Шүрәле мифик образы. Әсәрдә егет һәм Шүрәле образларының бирелеше, аларга салынган мәгънә.

Фәрит Яруллин.Композитор турында белешмә. “Шүрәле” балеты.Г.Тукайның «Шүрәле» әкият-поэмасына балет язылу. Балет авторлары Ф.Яруллин, Ә.Фәйзи, Л.Якобсон турында мәгълүмат. Былтыр, Шүрәле образларының бирелеше. Сөембикә образы, аңа салынган мәгънә. *Әдәбият теориясе. Балет.*

Муса Җәлил. Шагыйрьнең тормыш юлы, сугыш чоры иҗаты, “Моабит дәфтәрләре” турында мәгълүмат. М. Җәлилнең музей-квартирасы. “Чәчәкләр” шигыре. Шигырьнең язылу урыны, вакыты. Шигырьдәге символлар. Ччәкләрнең матурлык һәм үлемсезлек символы буларак бирелүе. Туган илне ярату, туган илне саклау идеясе. *Әдәбият теориясе. Символ, строфа.*

Әмирхан Еники.Әдип турында кыскача белешмә. “Туган туфрак” хикәясе.Әсәрнең төп идеясе. “Нигез”, “туган туфрак” төшенчәләре. Авыл табигатенең, авыл халкының бирелеше. Хикәядәге символлар. Кларaның эчке кичерешләре. Авыл проблемалары.

4. Энҗе карлар явып үткән...

Галимҗан Ибраһимов. Әдип турында кыскача белешмә. “Кар ява” хикәясе. Кышкы табигать, кар яву күренешенең тасвирлануы. Хикәядә чагыштырулар.

“Чыршының күлмәкләре” шигыре. Шигырьнең эчтәлеге, поэтик яңгырашы. “Нәни чыршы” шигыре. Шигырьнең эчтәлеге, кулланылган троплар. Шигырьдә күтәрелгән проблема.

Туфан Миңнуллин.Тормыш юлы турында мәгълүмат. “Акбай һәм Кыш бабай” пьесасы.Пьесада Яңа ел бәйрәменә әзерлекнең бирелеше. Кыш бабай белән Кар кызы теләкләре. Яңа ел белән котлау сүзләре.

5. Акыл — тузмас кием, белем — кипмәс кое.

Каюм Насыйри.Әдип турында кыскача белешмә. Аның энциклопедист галим булуы. Казандагы һәм Яшел Үзән районындагы музейлары. “Әбүгалисина” кыйссасы. Әбүгалисина һәм Әбелхарис образлары. Аларның белемгә омтылышлары, белем өйрәнүдәге тырышлыклары. Белемнең файдасы. Әбүгалисинаның ярлы егеткә, Әбелхарисның патшага булышуы. Туганлык һәм көнчелек хисләре. Әбүгалисинаның галим булып танылуы.

Абдулла Алиш.Язучының тормыш юлы, иҗаты турында кыскача мәгълүмат. “Әни ялга киткәч” хикәясе. Хикәянең төп идеясе. Малайның яңага омтылышы, эшчәнлеге. Малайның өйдә башкарган эшләре. Малайның эшкә өйрәнүе турындагы мәкальләр.

Фәнис Яруллин.Әдип турында кыскача белешмә. “Кояштагы тап” хикәясе. Әсәрнең төп идеясе. Малай һәм ана образлары. Хикәядә ялганның, ялкаулыкның фаш ителүе. Яманлыкның эзе калуы.

Гөлшат Зәйнашева.Шагыйрә турында кыскача мәгълүмат. “Кем булырга?” шигыре. Шагыйрәнең әйтергә теләгән фикере. Шигырьдә әйтелгән һөнәрләр. Һөнәр сайлауның мөһимлеге.

Салих Сәйдәшев.Композиторның тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. С.Сәйдәшев исемендәге Зур концерт залы, музее, һәйкәле.

6. Ил өстендә илле дустың булсын.

Дәрдемәнд.Әдип турында кыскача белешмә. “Ике туган” хикәясе. Хикәянең эчтәлеге. Туганлык мөнәсәбәтләренең бирелеше. Сәламәт булуның, куркынычсызлыкның элементар кагыйдәләре.

Һади Такташ.Шагыйрь, аның балачагы турында мәгълүмат. “Мокамай” поэмасы. Поэманың эчтәлеге. Мокамай образының прототибы. Поэмада кулланылган сурәтләү чаралары. Тормыштагы ялгыш адымның һәлакәткә илтүе. Шагыйрьнең дуслык хисләренә тугрылыгы. Поэмадагы символлар. *Әдәбият теориясе. Поэма.*

Эльмира Шәрифуллина.Шагыйрә турында кыскача мәгълүмат. “Дуслык, чын дуслык!” шигыре. Шигырьнең эчтәлеге, төзелеше. Дуслыкның көче турында уйлану.

7. Көлке көлә килә...

Шәүкәт Галиев. “Курыкма, тимим”, “Атлап чыктым Иделне” шигырьләре. Шигырьләрнең эчтәлекләре. Һәр шигырьдәге юмор.

Фаил Шәфигуллин. Язучының тормыш юлы, иҗаты турында кыскача мәгълүмат. “Ике тиен акча” хикәясе. Хикәянең эчтәлеге. Марат образы. Хикәядәге юмор. Язучының юмор аша әйтергә теләгән фикере.

8. Һәр фасылың гүзәл, табигать!

Гәрәй Рәхим.Шагыйрь турында кыскача мәгълүмат. “Апрель” хикәясе. Әсәрнең эчтәлеге. Төп идеясе. Хикәядәге чагыштырулар. Автор игътибарны юнәлткән табигать кануны.

Әдәбият теориясе. Портрет.

Гомәр Бәширов.Язучының тормыш юлы, иҗаты турында кыскача мәгълүмат. “Туган ягым – яшел бишек” повестеннән өзек. Сабантуй турындагы өзекнең эчтәлеге. Сабантуй бәйрәменең тасвирлап бирелеше. Көрәшче егетләр, Хәкимҗан образлары. Сурәтләү чаралары. Сабантуй бәйрәме тарихы.

Лотфулла Фәттахов.Рәссамның тормышы, иҗаты турында кыскача мәгълүмат. “Сабантуй” картинасында сурәтләнгән табигать, авыл кешеләре.

Балалар өчен чыга торган газета-журналлар. “Сабантуй” журналы. Журнал басылып чыгу тарихы. Журнал рубрикалары. Мәкаләләрнең эчтәлеге.

«Үрнәк программа»га кертелгән әдәби әсәрләр минимумы:
Г.Тукай. «Шүрәле» әкият-поэмасы, «Туган авыл» шигыре
М.Гафури. «Ана» шигыре
Һ.Такташ. «Мокамай» поэмасы
4. М.Җәлил. «Чәчәкләр» шигыре
Ә.Еники. «Туган туфрак» хикәясе
Г.Бәширов. «Туган җирем — яшел бишек» повестеннан «Язгы сабан туйлары» өзеге

Ятлау өчен тәкъдим ителә торган әсәрләр
Уен җырлары
Татарстан Республикасы Дәүләт гимны
Н.Исәнбәт. "Өч матур сүз" шигыре
М.Җәлил. "Чәчәкләр" шигыреннән өзек
Р.Вәлиева. "Нәни чыршы" шигыре
Э.Шәрифуллина. "Дуслык, чын дуслык!" шигыре

УКЫТУ ПРЕДМЕТЫНЫҢ ЭЧТӘЛЕГЕ- 7 сыйныф

1. Халык әйтсә — хак әйтә.

Йола фольклоры. Йола фольклоры турында төшенчә. Йолаларның төрләре. Аларның көнкүреш һәм дини гореф-гадәтләр белән бәйләнеше, төрләре, үзенчәлекләре. Гаилә йолалары. "Бәби туе", "Туй" йолалары турында белешмә. Аларны үткәрү тәртибе.

Халык авыз иҗаты. Бәетләр. Бәетләрнең лиро-эпик жанр булуы. "Сак-Сок" бәете. Кошларга әйләнгән ике бала язмышының фаҗигасе, бәетнең фантастик сюжетка корылган булуы.

Габдулла Тукай. Шагыйрь иҗаты турында белешмә."Милли моңнар" шигыре. Шагыйрь һәм милләт язмышы мәсьәләсе.

2. Аталар сүзе — акылның үзе.

Галимҗан Ибраһимов. Язучының тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. "Алмачуар" хикәясе. Хайваннарга карата миһербанлылык хисләре тәрбияләү.

Татар халкының милли киемнәре һәм бизәнү әйберләре. Түбәтәй (каләпүш), калфак, читек, чулпы, беләзек, изү турында мәгълүмат. Милли киемнәрнең үзенчәлеге, халкыбыз үткән зур тормыш юлын, аның үткәнен һәм бүгенгесен чагылдыруы.

Рөстәм Яхин. Композиторның тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. Аның профессиональ җырлар, романслар, музыкаль әсәрләр башкаруындагы эшчәнлеге. Рөстәм Яхин – Татарстан Республикасының Дәүләт гимны авторы.

3. Ил язмышы — ир язмышы.

Гадел Кутуй. Тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. "Сагыну" нәсере. Сугыштагы кешенең кичерешләрендә туган ил образы.

Сибгат Хәким. Шагыйрьнең тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. "Бакчачылар" поэмасы. Әсәрләрдә лиризм, сәнгатьчә гадилек һәм осталык, ватанпәрвәрлек хисләре чагылышы.

Рафаил Төхфәтуллин. Язучы турында белешмә. "Җиләкле аланнар" повестенда балачак хатирәләренең самимилеге, төгәллеге. Мәктәп тормышының үзенчәлекле детальләрдә чагылышы. Укучы һәм укытучы мөнәсәбәтләрен бала күңеле һәм хисләре аша тасвирлау.

Мөхәммәт Мәһдиев. Язучы турында белешмә. "Без — кырык беренче ел балалары" повесте (өзек). Бөек Ватан сугышы авырлыкларының әсәрдә чагылышы. Яшүсмерләр образы.

4. Һәр чорның үз герое.

Нәҗип Думави. Тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. "Беренче кар" шигыре. Табигатьнең матурлыгын тасвирлау.

Һади Такташ. Тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. "Алсу" поэмасы. Яшәү шатлыгы, оптимизм, үзеңне бәхетле тою хисләре чагылышы.

Хәсән Туфан. Тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. "Агыла да болыт агыла", "Тамчылар ни диләр?" шигырьләре. Чор белән бәйле шәхес фаҗигасе, хаксызга рәнҗетелгән кешеләр язмышы.

5. Туган җир ул була бер генә, туган җирнең кадерен бел генә!

Фәннур Сафин. Шагыйрь турында белешмә. "Туган җиремә" шигыре. Туган якны ярату хисләренең бирелеше.

Марсель Галиев. Тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. "Нигез" повесте (өзек). Әсәрдә Бөек Ватан сугышы елларындагы вакыйгалар. Повестьта гореф-гадәтләрнең, йолаларның бирелеше. Туган җирнең, туган нигезнең кадерле, изге булуы, образларның бирелеше.

6. Актыктан хаклык җиңә.

Фатих Хөсни. Тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. "Сөйләнмәгән хикәя" әсәре. Баланың күңел дөньясын сурәтләүдә язучының осталыгы. Мавыгу төшенчәсенә салынган мәгънәне ачыклау, үзеңә-үзең хуҗа булуның мөһимлеге.

Фәнис Яруллин. “Ак төнбоек” хикәясе. Кешегә яхшылык эшләүнең күркәм гадәт икәнен, әмма аны һәрчак искә төшереп торуның кире тәэсир ясавын оста күрсәтү.

Рөстәм Галиуллин. Язучы турында белешмә. “Биш «икеле» хикәясе. Укуга, белем алуга уңай мөнәсәбәт тәрбияләү, кимчелекләрне юмор аша күрсәтү.

Айгөл Әхмәтгалиева. Язучы турында белешмә. “Табыш” хикәясе. Бала психологиясенең бирелеше, күркәм сыйфатлар тәрбияләү. Табылган әйбернең шатлык китермәвен аңлау.

7. Табигатькә дә табиб кирәк!

Мөдәррис Әгъләмов. Шагыйрь турында белешмә. “Сөйли ак каен...” шигыре. Җанландырылган табигать образлары. Экологик тәрбия.

Хәбир Ибраһим. Язучы турында белешмә. “Карач” хикәясе. Кешеләрнең табигатьтәге җан ияләренә мөнәсәбәте.

Программага кертелгән әсәрләр минимумы

Г.Тукайның “Милли моңнар” шигыре
Г. Ибраһимовның “Алмачуар” әсәре
С. Хәкимнең “Бакчачылар” поэмасы
Һ.Такташның “Алсу” поэмасы
Г. Кутуй “Сагыну” нәсере
М.Мәһдиевнең “Без – кырык беренче ел балалары” әсәре (повестьтан өзек)
М. Галиевның “Нигез” әсәре ((повестьтан өзек)

Ятлау өчен әсәрләр

Г.Тукайның “Милли моңнар” шигыреннән өзек.
Г.Кутуйның “Сагыну” нәсереннән өзек.
М.Мәһдиевнең “Без – кырык беренче ел балалары” повестеннән өзек.
Һ.Такташның “Алсу” поэмасыннан өзек.
Х.Туфанның “Агыла да болыт агыла” шигыреннән өзек.

Укыту предметының эчтәлеге – 8 сыйныф

1.Тарих китабында безнең өчен бик күп хатирәләр саклана

Халык авыз иҗаты. Фольклор жанрлары буларак риваятьләр, аның ничек барлыкка килүе. Риваять төрләре. Тарихи риваятьләр. Татар халкының “Сихерче кыз” риваяте. Әсәрдә Казан образының бирелеше, тарихы. Әлеге риваятькә хас әкияти алымнар. Топонимик риваятьләр. Шәһәр, авыл, тау һәм елга атамаларының килеп чыгышы

Легендалар. Аның төрләре. Легенданың риваятьтән аермалы яклары. “Күке каян барлыкка килгән?”, «Зөһрә кыз» легендалары. Легендада Зөһрә образының бирелеше. Әсәрдә хыял мотивлары, аның кеше язмышын ачудагы роле. Әсәрдә гаиләдәге мөнәсәбәтләрнең бирелеше.

Музыка уен кораллары, аларның халык тормышындагы роле.

2.Без тарихта эзлебез

Тарихи ядкарьләр буларак сәяхәтнамә һәм елъязма жанрлары. Ибне Фадлан – Х гасырның беренче яртысында яшәгән гарәп сәяхәтчесе. Ибн Фадланның 921 – 922 нче елларда Болгар дәүләтенә сәфәре вакытында язылган сәяхәтнамәсе. Фатих Кәрими. “”Аурупа сәяхәтнамәсе”

Тарихи һәйкәл буларак Казан Кремле, аның төзелү тарихы. Кремльнең бүгенге торышы. Казан Кремле тыюлыгы.

Габдулла Тукай. Язучының 1895 нче елда Җаек (Уральск) шәһәренә китүе. Анда Тукайның җәмәгать эшлеклесе, журналист, тәрҗемәче һәм шагыйрь буларак формалашуы. 1907 нче елда кире Казанга кайтуы. Шагыйрь иҗатының Казан чоры. Казанда аралашкан дуслары, балалар әдәбиятына һәм халык әдәбиятын өйрәнүгә керткән өлеше, театр эшчәнлегенә игътибары, сәяхәтләре, иҗтимагый эшчәнлеге. “Әл-ислах” газетасындагы эшчәнлеге. Габдулла Тукайның “Пар ат” шигыре. Аның язылу тарихы. “Пар ат” шигыренең лирик герое, аның кичерешләре, өметләре. Пар ат образының символикасы. Табигать, кучер образларының бирелеше, мәгънәләре.

Габдулла Тукай исемендәге Дәүләт премиясе. Премиянең беренче лауреатлары.

Күренекле рәссам, сынчы Бакый Урманченың (1897 – 1990) тормышы. Ул тудырган скульптур портретлар, картиналар. Бакый Урманченың “Пар ат” шигыренә иллюстрациясе. Картинада Габдулла Тукай шигырендә сурәтләнгән вакыйганың бирелеше.

Бөек җырчы Илһам Шакиров. Тормышы һәм иҗат юлы.

3.Онытылмас еллар

Сугыш турындагы җырлар. Роберт Әхмәтҗановның “Озатып вокзаллар каршында…” (“Солдатлар”) шигыре. Сугышка баласын озаткан Ана образы.

Фатих Кәримнең тормышы, иҗаты. Аның иҗатында сугыш темасы, образларның бирелеше. Шагыйрьнең “Ант” шигыре, «азатлык» һәм «явызлык» проблемалары.

Туфан Миңнуллин. Күренекле драматург, язучы, публицист һәм җәмәгать эшлеклесенең тормышы һәм иҗаты. “Моңлы бер җыр” драмасы. Әсәрдә М. Җәлил образының бирелеше, аның тоткынлыктагы тормышы.

Казанда Муса Җәлил һәйкәле һәм җәлилчеләргә куелган барельефлар.

Марсель Сәлимҗанов. Режиссёрның тормышы, иҗаты. Аның татар профессиональ театрының, милли драматургиянең үсешенә керткән өлеше.

Ринат Таҗетдинов. Халык артистының тормышы һәм иҗаты, ул тудырган онытылмас образлар.

Фронт хатлары, аның халык тормышындагы роле. Муса Җәлилнең кызы Чулпанга язган хаты, Фатих Кәрим хатлары. Татар әдәбиятында эпистоляр жанр. Әдәбият теориясе. Эпистоляр жанр турында төшенчә.

Бүлектә үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау.

4.Әтинең зур бүреге иртә киелде

Нур Әхмәдиев. Язучы иҗаты турында белешмә. "Җиңү көне" шигыре. "Минем туган көнем" хикәясе.

Разил Вәлиев. Тормышы һәм иҗади эшчәнлеге. "Ватаным" шигыре. Сугыш, аның гади халык, балалар җилкәсенә алып килгән авырлыгы.

Бәйләнешле сөйләм үстерү . "Беркем дә, бернәрсәдә онытылмый!"

5.Ана — изге, Ана — бөек, аңа — дан!

Шәриф Камал. Әдипнең тормышы, иҗаты турында кыскача мәгълүмат. "Буранда" новелласы. Төп геройның язмышы. Аның эчке дөньясы, күңел халәте. Психологик алымнар. Әсәрдә Ана образына хас сыйфатлар. Әдәбият теориясе. Әдәби деталь. Матур әдәбиятта психологизм. Новелла турында төшенчә.

Сибгат Хәким. Шагыйрьнең тормыш юлы, иҗаты турында мәгълүмат. Иҗатында яктырткан темалар. "Җырларымда телим" шигыре. Шигырьнең эчтәлеге, поэтик яңгырашы, сурәтләү чаралары. Шигырьдә күтәрелгән проблемалар.

Әниләр турында җырлар.

Луиза Батыр-Болгари. Композиторның тормыш юлы, иҗаты.

Шәриф Хөсәенов. Әдипнең тормыш юлы һәм иҗаты турында мәгълүмат. Беренче драмалары турында белешмә. "Әниемнең ак күлмәге" ("Әни килде") драмасы. Драмада ана образының бирелеше. Ананың язмышы, балаларына булган мәхәббәте.

Фоат Садриев. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. "Таң җиле" романы. Романда бирелгән образларның язмышы, ана (Нуриәсма) образының бирелеше. Нәсимә белән Фәритнең үз-үзләрен тотышы, улары Маратның авылда терелүе, сөйләшә башлавы, дуслар табуы. Авторның әйтергә теләгән фикере.

Бүлектә үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау, иҗади эш.

6. Көлсәң – көл, еласаң – ела!

Беренче сатирик журналлар. Беренче сатирик журналлар турында белешмә. Вакытлы матбугатны башлап җибәргән шәхесләр. Әдәбият теориясе. Сатира турында төшенчә.

Галиәсгар Камал. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты, татар әдәбиятында тоткан урыны. "Банкрот" сатирик комедиясе. Сираҗетдин Туктагаевның тормыш, көнкүреше, уйлаган хәйләсе. Тирә-юньдәге образларның үз-үзләрен тотышы. Галиәсгар Камалның "Банкрот" комедиясе турында белешмә. Әсәрнең сәхнә тарихы. Әдип тарафыннан күтәрелгән проблема.

Әдәбият теориясе. Конфликт турында төшенчә. Сарказм. Проза әсәрләрендә сатира.

Гамил Афзал. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты турында кыскача мәгълүмат. Юмор-сатира өлкәсендә тоткан урыны "Юл газабы" хикәясе. Хикәяләүче авторның язмышы турында белешмә. Әдәбият теориясе. Сатирик шигырь. Ирония турында төшенчә.

7. Даһи гомере – халкы хәтерендә!

Ренат Харис. Шагыйрьнең тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. "Ике гөл" шигыре. Шигырьнең идеясе, төзелеше. Шигырьгә салынган мәгънә. Автор әйтергә теләгән фикер.

Галия Кайбицкая. Актрисаның тормыш юлы турында белешмә. Татар музыка сәнгатен һәм операсын үстерүгә керткән өлеше.

Рабит Батулла. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. Төрле жанрларда иҗат итүе. "Бию" кыйссасы. Рудик белән бәйле, госпитальдә булган көлкеле вакыйганың әдәби гәүдәләнеше. Яшь талантның беренче уңышы.

"Ялкын" журналы. Журналның тарихы. Журнал рубрикалары. Мәкаләләрнең эчтәлеге

Бүлектә үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау.

8. Табигатьнең дә җаны бар.

Г.Хәсәнов "Беренче күк күкрәү"

К.Кәримов."Тимергали бабай хикәяте"

«Үрнәк программа»га кертелгән әдәби әсәрләр минимумы

Г.Тукайның "Пар ат" шигыре
Ш.Камалның "Буранда" новелласы
С.Хәкимнең "Җырларымда телим" шигыре
Г.Афзалның "Юл газабы" хикәясе
Ф.Садриевның "Таң җиле" романыннан өзек
Р.Харисның "Ике гөл" шигыре

Т.Миңнуллинның “Моңлы бер җыр” драмасыннан өзек

Ятлау өчен тәкъдим ителә торган әсәрләр
Г.Тукайның “Пар ат” шигыреннән өзек
Ф.Кәримнең “Ант” шигыре
Р.Вәлиевнең “Ватаным” шигыре
С.Хәкимнең “Җырларымда телим” шигыре
Р.Харисның “Ике гөл” шигыре.

9 сыйныф «Родная литература» (татарская) предметыннан эш программасы
Аңлатма язуы
Курс темаларының эчтәлеге – 9 сыйныф
I. Атадан улына чын мирас − сүздер
Халык авыз иҗаты. Дастаннар.
Халык авыз иҗатының эпик жанры дастан турында төшенчә. Дастаннарның төрләре. “Идегәй” дастаны. Аның төп герое. Дастанда тарихи шәхесләрнең сурәтләнүе. Әсәрдә ил белән идарә итү, халык язмышы мәсьәләсе.
Әдәбият теориясе. Халык авыз иҗаты. Дастан. Трагедия
Кол Гали язмышы. Аның “Кыйссаи Йосыф” поэмасы. Йосыфның язмышы. Туганнар арасындагы мөнәсәбәтләр. Йосыф-Зөләйха мәхәббәте. Сюжетта кешеләрне ярату (гуманизм), гаделлек карашларының чагылышы. Поэмада төш күрү мотивлары.
Әдәбият теориясе.Рәдиф
II. Мәхәббәт бер булса да, ике йөрәктә яши
Сәйф Сараи иҗаты. Аның “Сөһәйл вә Гөлдерсен” дастаныннан өзек. Әсәрнең сюжеты. Дастанда сурәтләнгән табигать күренешләренең роле. Чагыштыру, метафоралар, аларның оригинальлеге. Дөньяны материалистик аңлауны чагылдырган детальләр, аларның ышандыру көче. Геройларга характеристика бирү.
Әдәбият теориясе. Нәзыйрәчелек
Сайади. Таһир – Зөһрә.“Бабаһан дастаны”ннан өзек.
III. Гөл үссә – җирнең күрке,
Кыз үссә – илнең күрке
Габделҗаббар Кандалыйның тормыш юлы һәм иҗаты. “Сахибҗамалга” поэмасы. Шагыйрьнең әдәбиятка алып килгән яңалыгы. Әсәрдә мәхәббәтнең чагылышы. Хатын-кыз гүзәллеген тасвирлауда шагыйрьнең табышлары
Ризаэтдин Фәхретдиннең тормышы турында белешмә. “Әсма, яки Гамәл вә җәза” романында күтәрелгән проблемалар. Яхшылык һәм явызлык, әдәплелек һәм әдәпсезлек, галимлек һәм наданлык бәрелеше. Төп герой Әсма язмышы.
Габдулла Тукайның тормыш юлы һәм эшчәнлеге турында белешмә. Әдипнең Казан чоры иҗаты. “Татар кызларына” шигырендә күтәрелгән мәсьәләләр. Әсәрдә лирик геройның хисләрен ачыклау. Г.Тукайның татар кызлары турындагы хыял-өметләре. Шагыйрь һәм милләт язмышы мәсьәләсе. Казан шәһәрендә Габдулла Тукай музее турында мәгълүмат.
Әдәбият теориясе. Антитеза
Фатих Әмирханның тормыш юлы һәм иҗаты. Әдипнең күпкырлы иҗаты. “Хәят” повесте. Төп каһарман образы. Аңа хас сыйфатлар. Бай татар зыялыларының гаилә тормышы һәм гореф-гадәтләре. Шул шартларда үскән татар кызының холкы тәрбияләнү, омтылыш-теләкләре чагылу. Рус дөньясы белән аралашып үскән яшь кешенең дөньяга һәм яшәү тәртипләренә карашында каршылыклар туу. Кеше психологиясен тасвирлауда авторның осталыгы
Аяз Гыйләҗевның тормышы һәм иҗаты турында белешмә. Аның “Җомга көн, кич белән...” повесте. Әсәрдә Бибинур образының бирелеше. Бибинур әбинең изге күңеллелеге, шәфкатьлелеге. Авторның кешеләрдә яхшылык, игелеклелек кебек сыйфатларның кими баруына борчылуы. Повестьның А.Солжиницынның «Матрёнин двор» әсәре белән уртак һәм аермалы яклары. Әсәрнең сәнгатьнең башка төрләре белән бәйләнеше
Рөстәм Мингалим иҗаты. Шагыйрьнең прозасы “Сап-сары көзләр” хикәясе. Сугыш чоры кешеләренең язмышы, тормышы сурәтләнеше
Бүлектә үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау
IV. Бер йөрәктә туган җыр икенче йөрәкне кузгата
Әдәбият теориясе. Лирика. Пейзаж лирикасы.
Ркаил Зәйдулла турында белешмә. “Буранда” шигырендә сурәтләнгән табигать күренеше. Шагыйрь хисләрен ачу юллары
Илсөяр Иксанова иҗаты. “Тузганак” шигырендә пейзаж бирелеше. Анда табигать һәм кеше мөнәсәбәтләренең ачылышы.
Әдәбият теориясе. Гражданлык лирикасы

Сания Әхмәтҗанованың тормыш юлы һәм иҗаты. Аның “Татар акылы...” әсәрендә күтәрелгән проблемалар. XX йөз башында Төркиягә киткән бөек шәхесләр турында мәгълүмат бирү.
Әдәбият теориясе. Фәлсәфи лирика
Марс Шабаев тормышы һәм иҗаты. “Корыган имән монологы” шигырендә шагыйрьнең фәлсәфи карашларының чагылышы
Мөхәммәт Мирза тормышы һәм иҗаты турында белешмә. Иҗатына хас үзенчәлекләр. Робагый, газәл жанрындагы әсәрләре.
Әдәбият теориясе. Күңел лирикасы
Фирүзә Җамалетдинованың иҗаты. Аның “Ташлар”, “Кунак көткән кебек” шигырьләренең идея-проблематикасы
Рәшит Әхмәтҗанов тормышы һәм иҗаты турында белешмә. “Сандугач керде күңелгә” шигырендә шагыйрь хисләренең чагылышы
Бүлектә үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау
V. Театр – яктылыкка, нурга илтә!
Галиәсгар Камал тормышы һәм иҗаты турында белешмә. Драматург каләменә хас сыйфатлар. “Беренче театр” комедиясендә конфликт һәм аның чишелеше, образларның үзенчәлекле якларын ачу.
Әдәбият теориясе. Сүз уйнату. Монолог).
Беренче хатын-кыз татар артисткасы Сәхибҗамал Гыйззәтуллина-Волжская иҗаты, театр сәнгатен үстерүдәге эшчәнлеге.
Галиәсгар Камал исемендәге Татар дәүләт академия театры турында белешмә
Халисә Мөдәррисованың тормышы һәм иҗаты. “Бәйге хакы” повестеннан өзек белән танышу. Язучының кеше язмышы турындагы ачыш-табышлары. Артистлар тормышын яктыртудагы яңалыгы. Аның сәхнә әсәре булып уйналуы
Бүлектә үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау
VI. Мең шифага ия кулларда
Күпме язмышларның эзе бар...
Габдрахман Әпсәләмовның тормыш юлы һәм иҗаты. “Ак чәчәкләр” романында күтәрелгән проблемалар. Әсәрдә табиблар һәм шәфкать туташларының хезмәтен чагылдыру үзенчәлеге.
Әдәбият теориясе. Роман. Хронотоп
Саҗидә Сөләйманованың тормышы һәм язмышы турында белешмә. Әдинең шигъри осталыгы. Шагыйрәнең прозасы. Табиблар тормышын чагылдырган “Гөлбадран” повестеннан алынган “Дөнья бу!..” өзеге белән танышу. Сәламәтлек сагында торучы табибларның үз эшләренә һәм кешеләргә мөнәсәбәте. Медицинада хирург хезмәте турында сөйләшү
Бүлектә үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау
VII. Укытучым! Синең бөек исемең
Йөрәгемдә мәңге сакланыр...
Мөхәммәт Мәһдиевнең тормыш юлы һәм иҗаты. Әдип каләменә хас сыйфатлар. “Фронтовиклар” романында укытучылар тормышын һәм эшчәнлеген чагылдыру үзенчәлеге. Төп герой Рушад образы.
Әдәбият теориясе. Тип
Рәдиф Гаташның тормышы һәм иҗаты турында белешмә. Аның шигъри осталыгы. Әсәрләренең жанры. “Укытучы” шигыре
Лена Шагыйрьҗанның тормыш юлы һәм иҗаты. Шигърияткә алып килгән яңалыгы. “Укытучы” шигырендә күтәрелгән проблемалар
Вакыйф Нуриевның тормыш юлы һәм иҗаты. “Инша” хикәясендә Әкрәм образының бирелеше. Хикәядәге юморны аңлау*)*.
Бүлектә үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау .
VIII. Авыр эшкә беләк бар,
Кыю эшкә йөрәк бар
Хәсән Сарьянның тормыш юлы һәм иҗаты. Иҗатында лиризм. “Әткәм һөнәре” повестенда яшь кеше образын ачу үзенчәлекләре, аларда әхлакый сыйфатларның бирелеше. Татар халкының борынгыдан килгән һөнәрләре турында белешмә бирү .
Гариф Ахуновның тормышы һәм иҗаты турында белешмә. Иҗатында нефтьчеләр тормышын яктырту үзенчәлекләре. “Хәзинә” романында нефть чыгаручылар образлары. Нефть табу белән бәйле һөнәрләр турында мәгълүмат бирү.
Әдәбият теориясе. Әдәби характер .
Илдар Юзеевның тормыш юлы һәм иҗаты. Аның шигъри һәм драматурглык осталыгы. “Таныш моңнар” поэмасында яшь кешенең тормыш юлын сайлауны чагылдыру.
Әдәбият теориясе. Поэма .
Хисам Камаловның тормыш юлы һәм иҗаты. “Очучы” хикәясендә күтәрелгән проблемалар. Очучы һөнәре турында мәгълүмат бирү.
Әдәбият теориясе. Мәдхия .

Мәдинә Маликованың тормыш юлы һәм иҗаты. “Казан каласы – таш кала” повестенда архитекторлар һөнәренә хас сыйфатларны чагылдыру үзенчәлеге .

Салисә Гәрәеваның тормышы һәм иҗаты турында белешмә. Эшче һөнәрләрен ачу үзенчәлеге. “Сварщик егет” шигыре. Әдәбиятта тимерне эретеп ябыштыручылар образларын һәм эшчәнлеген гәүдәләндерү .

Бүлектә үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау .

«Үрнәк программа»га кертелгән әдәби әсәрләр минимумы:

1. Г.Тукайның “Татар кызларына” шигыре;
2. Ф.Әмирханның “Хәят” повестеннан өзек;
3. Г.Камалның “Беренче театр” комедиясе;
4. Г.Әпсәләмовның “Ак чәчәкләр” романыннан өзек;
5. А.Гыйләҗевнең “Җомга көн, кич белән...” повестеннан өзек;
6. Р.Мингалимнең “Сап-сары көзләр” хикәясе;
7. Р.Әхмәтҗановның “Сандугач керде күңелгә” шигыре.

Ятлау өчен тәкъдим ителә торган әсәрләр:

Фатих Әмирханның “Хәят” повестеннан өзек.
Рәшит Әхмәтҗановның “Сандугач керде күңелгә” шигыре.
Галиәсгар Камалның “Беренче театр” комедиясеннән бер монолог.
Фәнис Яруллинның “Сез иң гүзәл кеше икәнсез” шигыре.
Илдар Юзеевның “Таныш моңнар” поэмасыннан өзек.
Нур Әхмәдиевның “Авылдашым” шигыре.

2.3. Пункт 3.1. «Учебный план основного общего образования» Раздела 3. «Организационный раздел основной образовательной программы основного общего образования» изложить в следующей редакции:

Учебный план определяет общие рамки отбора учебного материала, формирования перечня результатов образования и организации образовательной деятельности.

Учебный план:

- фиксирует максимальный объем учебной нагрузки обучающихся;
- определяет (регламентирует) перечень учебных предметов, курсов и время, отводимое на их освоение и организацию;
- распределяет учебные предметы, курсы по классам и учебным годам.

Учебный план состоит из двух частей: обязательной части и части, формируемой участниками образовательных отношений.

Обязательная часть учебного плана определяет состав учебных предметов обязательных предметных областей для всех имеющих по данной программе государственную аккредитацию образовательных организаций, реализующих образовательную программу основного общего образования, и учебное время, отводимое на их изучение по классам (годам) обучения. Допускаются интегрированные учебные предметы (курсы) как в рамках одной предметной области в целом, так и на определенном этапе обучения.

Часть учебного плана, формируемая участниками образовательных отношений, определяет время, отводимое на изучение содержания образования, обеспечивающего реализацию интересов и потребностей обучающихся, их родителей (законных представителей), педагогического коллектива образовательной организации.

Время, отводимое на данную часть учебного плана, может быть использовано на:

- увеличение учебных часов, предусмотренных на изучение отдельных учебных предметов обязательной части;
- введение специально разработанных учебных курсов, обеспечивающих интересы и потребности участников образовательных отношений, в том числе этнокультурные;
- другие виды учебной, воспитательной, спортивной и иной деятельности обучающихся.

В интересах детей с участием обучающихся и их семей могут разрабатываться индивидуальные учебные планы, в рамках которых формируется индивидуальная траектория развития обучающегося (содержание учебных предметов, курсов, модулей, темп и формы образования). Реализация

индивидуальных учебных планов, программ сопровождается тьюторской поддержкой.

Режим работы в школе - 6-дневная учебная неделя

Продолжительность учебного года основного общего образования составляет: 5-8 классы -35 недель, 9 класс - 34 недели.

Продолжительность каникул в течение учебного года составляет не менее 30 календарных дней, летом - не менее 8 недель.

Продолжительность урока составляет 45 минут.

Учебный план МБОУ «Верхнекондратинская ООШ» разработан на основании:

- Федерального закона «Об образовании в Российской Федерации» № 273 - ФЗ от 29.12.2012 г.;
- Закона Республики Татарстан от 22.07.2013 № 68 - ЗРТ «Об образовании»;
- Закона Российской Федерации от 25.10.1991 № 1807-1 (ред. от 12.03.2014) «О языках народов Российской Федерации»;
- Закона Республики Татарстан от 08.07.1992 № 1560-XII«О государственных языках Республики Татарстан и других языках в Республике Татарстан»;
- Федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования, утвержденного приказом Министерства образования и науки Российской Федерации 17.12.2010 № 1897;
- Порядка организации и осуществления образовательной деятельности по основным общеобразовательным программам - образовательным программам начального общего, основного общего и среднего общего образования, утвержденным приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 30.08.2013г. № 1015;
- Федерального перечня учебников, рекомендованных и допущенных к использованию в образовательном процессе в образовательных учреждениях, реализующих образовательные программы общего образования и имеющих государственную аккредитацию (Приказ МО и Н РФ от 31.03.2014 № 253(в последней редакции) "Об утверждении федерального перечня учебников, рекомендуемых к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования");
- СанПиН 2.4.2.2821-10 «Санитарно-эпидемиологические требования к условиям и организации обучения в общеобразовательных учреждениях» от 29 декабря 2010 г. №189 (далее - СанПиН 2.4.2.2821-10);
- Примерной основной образовательной программы основного общего образования (одобрена решением федерального учебно-методического объединения по общему образованию, протокол от 08.04.2015 № 1/15).

Язык обучения - русский. Занятия проводятся в одну смену.

Учебный план основного общего образования (Вариант № 4)

Предметные области	Учебные предметы^^"^^ Классы	Количество часов в неделю					
		V	VI	VII	VIII	IX	Всего
Обязательная часть							
Русский язык и литература	Русский язык	5	6	4	3	3	21
	Литература	3	3	2	2	3	13
Родной язык и родная литература	Родной язык	2	2	2	2	2	10
	Родная литература	1	1	1	1	1	5
Иностранный язык	Английский язык	3	3	3	3	3	15
Математика и информатика	Математика	5	5				10
	Алгебра			3	3	3	9
	Геометрия			2	2	2	6
	Информатика			1	1	1	3
Общественнонаучные предметы	История	2	2	2	2	2	10
	Обществознание		1	1	1	1	4
	География	1	1	2	2	2	8
Естественно-научные предметы	Физика			2	2	3	7
	Химия				2	2	4
	Биология	1	1	1	2	2	7
Искусство	Музыка	1	1	1	1		4
	Изобразительное искусство	1	1	1			3
Технология	Технология	2	2	2	1		7
Физическая культура и основы безопасности жизнедеятельности	Основы безопасности жизнедеятельности				1	1	2
	Физическая культура	3	3	3	3	3	15
Основы духовно нравственной культуры народов России	Основы духовно-нравственной культуры народов России	0,5					0,5
Итого		30,5	32	33	34	34	163,5
Часть, формируемая участниками образовательных отношений		1,5	1	2	2	2	8,5
Максимально допустимая недельная нагрузка		32	33	35	36	36	172

2.4. Пункт 3.1.1. «Календарный учебный график» изложить в следующей редакции Календарный учебный график реализации образовательной программы составляется в соответствии с Федеральным законом «Об образовании в Российской Федерации» (п. 10, ст. 2), с учетом требований СанПиН и мнения участников образовательного процесса.

Начало учебного года	1 сентября 2017г.	
Окончание учебного года	На основании инструктивного письма МО и Н РТ «О порядке окончания 2017-2018 учебного года»	
Каникулы	Осенние	с 30.10.2017 г. по 05.11.2017 г. (7 дней)
	Зимние	с 25.12.2017 г. по 07.01.2018 г. (14 дней)
	Весенние	с 26.03.2018 г. по 03.04.2018 г. (9 дней)
	Дополнительные для 1 класса	с 19.02.2018 года по 25.02.2018 года
Количество учебных недель в год	1 класс 2-4, 9 классы 5-8классы	33 недели 34 недели 35 недель
Продолжительность учебной недели	1 класс	5 дней
	2-9 классы	6 дней
Продолжительность урока	1 класс	Ступенчатый режим: В 1 -ой четверти - 3 урока по 35 минут, Со 2-ой четверти - 4 урока по 35 минут, С 3 -ей четверти - по 40 минут
	2-9 классы	45 минут
Сменность занятий	1 смена	
Продолжительность перемен	Две перемены по 20 минут (после 2-го и 4-го уроков) Три перемены по 10 минут (после 1-го, 3-го, 5-го, 6-го уроков)	

Расписание звонков		1 класс		2-9 классы	
		1,2 четверти	3,4 четверти		
	1 урок	8.30 - 9.05	8.30 - 8.40	1 урок	8.30 - 9.15
	2 урок	9.15 - 9.50	8.50 - 9.30	2 урок	9.25 - 10.10
	3 урок	10.00 - 10.35	9.50 - 10.30	3 урок	10.30 - 11.15
	д/п	10.45 - 11.20	10.30 - 11.10	4 урок	11.25 - 12.10
	4 урок	11.30 - 12.05	11.10 - 11.50	5 урок	12.30 - 13.15
	5 урок		12.00 - 12.40	6 урок	13.25 - 14.10
				7 урок	14.20 - 15.05

Промежуточная аттестация проводится на основании Положения о формах, периодичности и порядке текущего контроля успеваемости промежуточной аттестации обучающихся.

Итоговая аттестация осуществляется в соответствии с порядком, установленным Министерством образования и науки Российской Федерации.

3. Внести изменения в образовательную программу основного общего образования МБОУ «Верхнекондратинская ООШ» на 2015-2019 гг.:

3.1. Пункт 3.1. «Учебный план основного общего образования» Раздела 3. «Организационный раздел образовательной программы основного общего образования» изложить в следующей редакции:

Учебный план 5-7 классыФГОС ООО
(вариант 4)

Предметные области	Учебные предметы/ Классы	Количество часов в неделю			
	Обязательная часть	V	VI	VII	Всего
Филология	Русский язык	5	6	4	15
	Литература	3	3	2	8
	Родной язык и литература (тат.яз)	3	3	3	9
	Иностранный язык (англ. яз.)	3	3	3	9
Математика и информатика	Математика	5	5		10
	Алгебра			3	3
	Геометрия			2	2
	Информатика			1	1
Общественно-научные предметы	История России Всеобщая история	2	2	2	6
	Обществознание	-	1	1	2
	География	1	1	2	4
Естественно-научные предметы	Физика			2	2
	Химия	-	-	-	-
	Биология	1	1	1	3
Искусство	Музыка	1	1	1	3
	Изобразительное искусство	1	1	1	3
Технология	Технология	2	2	2	6
Физическая культура и основы безопасности жизнедеятельности	ОБЖ	-	-	-	-
	Физическая культура	3	3	3	9
Итого		30	32	33	95
Часть, формируемая участниками образовательного процесса: «Родной язык и литература» (тат.яз) Курсы: «Информатика» «Основы духовно-нравственной культуры народов России» «История Чистополя»		1 0,5 0,5	1	1 1	5
Максимально допустимая недельная нагрузка		32	33	35	100

Учебный план для 8- 9 классов (ФК ГОС)

Учебные предметы	Классы		
	8	9	Всего
	Количество часов в год/неделю		
Русский язык	3	2	5
Литература	2	3	5
Иностранный язык (Английский)	3	3	6
Математика	5	5	10
Информатика и ИКТ	1	2	3
История	2	2	4
Обществознание (включая экономику и право)	1	1	2
География	2	2	4
Физика	2	2	4
Химия	2	2	4

Биология	2	2	4
Искусство (Музыка и ИЗО)	1	1	2
Технология	1		1
Основы безопасности жизнедеятельности	1		1
Физическая культура	2	2	4
ИТОГО:	30	29	59
Региональный (национально-региональный) компонент и компонент образовательного учреждения (6-дневная неделя) «Родной язык и литература» (тат.яз) «Физическая культура» Курсы: «В мире профессий» «Решение математических задач» «Секреты орфографии»	4 1	3 1 1 0,5 0,5	11
Предельно допустимая уч. нагрузка (6-дн. уч. неделя)	35	35	70

4. Контроль за исполнением данного приказа оставляю за собой.

Директор школы Е.И.Паишева